

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Informační nejistota: Lze dospět k jistotě informace?

Bakalářská práce

Autor: Adéla Kotlandová

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Vedoucí práce: PhDr. Michal Tošner, PhD.

Hradec Králové

2017

Zadání bakalářské práce

Autor: Adéla Kotlandová

Studium: F14BP0109

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Název bakalářské práce: **Informační nejistota: Lze dospět k jistotě informace?**

Název bakalářské práce AJ: Information uncertainty: How to be rest assured about certainty Information?

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce se věnuje informaci ze sociologického hlediska (co vše se pod tento pojem dá zahrnout) a hlavně význam informace v současné společnosti. Předpokladem je, že význam informace vzrůstá v oblasti ekonomiky, politiky a každodenního života. Na základě zúčastněného pozorování vzorku aktérů bude zkoumáno, jak tito reagují na určité informace, jak je selektují, ověřují a interpretují. Práce se zaměří na informační proces, distribuci a cirkulaci informace v sociálním prostoru. Součástí výzkumu bude experimentální vyslání smyšlené informace v prostřední sociální síť Facebook a monitoring jejího šíření a její vliv na chování vzorku aktérů (v souladu s etickými zásadami) sociologického šetření. V mixu metod bude také užito dotazníkového šetření, zkoumající důvěru v médiálně prostředkované informace u vybraného vzorku aktérů.

Toffler, A. Šok z budoucnosti. Praha: Práce, 1992. ISBN 80-208-0160-X Toffler, A. a Tofflerová, H. Nová civilizace. Praha: Dokořán, 2001. ISBN 80-86569-00-4 Toffler, A. a Tofflerová, H. Válka a antiválka. Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-7203-445-6 Virilio, P. Informatická bomba. Pavel Mervart, 2004. ISBN 80-86818-04-7 Flusser, V. Za filosofii fotografie. Alois Hynek, 1994. ISBN 80-85906-04-X Debord, G. Společnost spektaklu. Intu, 2007. ISBN 978-80-903355-5-4 McLuhan, M. Člověk, média a elektronická kultura. Jota, 2000. ISBN 80-7217-128-6 McLuhan, Ma. Jak rozumět médiím: extenze člověka. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0296-2 Prigogine, I. a Stengersová, I. Řád z chaosu. Mladá fronta, 2001. ISBN 80-204-0910-6

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Michal Tošner, Ph.D.

Oponent: doc. Mgr. Ján Bunčák, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 24.11.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 9. května 2017

Adéla Kotlandová

Anotace

KOTLANDOVÁ, Adéla. *Informační nejistota: Lze dospět k jistotě informace?* Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzity Hradec Králové, 2017. 61 s. Bakalářská práce.

Tato práce se věnuje informaci ze sociologického hlediska (co vše se pod tento pojem dá zahrnout) a hlavně významu informace v současné společnosti. Předpokladem je, že význam informace vzrůstá v oblasti ekonomiky, politiky a každodenního života. Poukážeme na negativa, která s tímto tématem souvisí. Mluvíme o dezinformaci, o přehlcení informací apod. Na základě zúčastněného pozorování vzorku aktérů bude zkoumáno, jak tito reagují na určité informace, jak je selektují, ověřují a interpretují. Práce se zaměří na informační proces, distribuci a cirkulaci informace v sociálním prostoru. Součástí výzkumu bude monitoring smyšlené informace v prostřední sociální síti Facebook, jejího šíření a její vliv na chování vzorku aktérů (v souladu s etickými zásadami sociologického šetření). V mixu metod bude také užito dotazníkového šetření, zkoumající důvěru v mediálně prostředkované informace u vybraného vzorku aktérů.

Klíčová slova:

Informace

Dezinformace

Média

Annotation

KOTLANDOVÁ, Adéla. *Information uncertainty: How to be rest assured about certainty Information?* Hradec Králové: Faculty of Philosophy, University of Hradec Králové, 2017. 61 pp. Bachelor thesis.

This thesis focuses on information from a sociological perspective (what all this term included), and especially the importance of information in contemporary society. The assumption is that the importance of information increases in economy, politics and everyday life. We point out the negatives that are related to this topic. We talk about misinformation, information overflowing, etc. Based on participant observation of a sample of actors will be examined how they react to certain information, as are selected, verified and interpreted. Thesis will focus on information process, distribution and circulation of information in the social space. Part of the research will be the monitoring of fictitious information on the Facebook social media dissemination of this report and its impact on the behavior of a sample of actors (in accordance with ethical principles) of the sociological survey. The mix of methods will be also used a questionnaire investigating confidence in the media mediated by information on a selected sample of participants.

Key words:

Information

Misinformation

Media

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. *Michalovi Tošnerovi*, Ph.D. za metodické vedení a odbornou pomoc při zpracování bakalářské práce. Stejně tak děkuji i panu Doc. *Milanovi Tučkovi* CSc. a RNDr. Mgr. *Lucii Vítkové*, Ph.D. za jejich odborné rady. Naposledy bych ráda poděkovala svému partnerovi za jeho trpělivost a pochopení a svým přátelům za pomoc při vyplňování dotazníků.

Obsah

1	Úvod	9
2	Společnost	11
2.1	90. léta	11
2.2	Počátek 20. století a současnost	12
3	Informatizace	14
3.1	Oblasti	14
4	Informace	16
4.1	Jak informace funguje	17
5	Informační věda	20
5.1	Kybernetika	20
5.2	Teorie informace	20
5.2.1	Vlastnosti informace	21
6	Problémy spojené s informací	23
6.1	Nekvalitní informace	23
6.2	Dostupnost	24
6.3	Soukromí	24
7	Informační etika	25
7.1	Falešná informace	25
7.2	Přehlcení	26
7.3	Ekosystém informace	26
8	Informační ekologie	27
8.1	Informační gramotnost	27
8.2	Informační výchova	28
8.2.1	Kritické myšlení	28
9	Média	29
9.1	Nová média	29
9.1.1	Kódování	30
9.2	Kritické teorie	31
9.3	McLuhan	31
10	Od Gutenberga k internetu	33
11	Současné výzkumy	35
11.1	Dezinformace	35
11.2	Důvěra v média	35

12	Analýza	37
12.1	Pozorování HOAXu	37
12.1.1	Co je to HOAX	37
12.1.2	Druhy HOAXů	38
12.1.3	Jak HOAX poznáme.....	38
12.2	Pozorovaný HOAX	39
12.3	Kvantitativní výzkum	44
12.3.2	Metodika výzkumu	45
12.3.3	Operacionalizace proměnných.....	45
12.3.4	Výzkumný vzorek.....	45
12.3.5	Výzkumné otázky.....	46
12.3.6	Dotazníkové otázky	46
12.4	Výsledky.....	47
12.5	Diskuze	50
12.5.1	Rozpravy o boji s dezinformacemi v ČR.....	51
13	Závěr.....	53
14	Seznam použité literatury	54
15	Přílohy	58

1 Úvod

V posledních několika desetiletích můžeme ve společnosti pozorovat značný nárůst množství informací. Informace se stává i ekonomickou komoditou a hybným prvkem společnosti. Tuto společnost tedy nazýváme společností informační. Je to neustálý proces, kdy informace markantně zvětšují svůj objem. To v sobě skrývá mnohá úskalí. Zrychlení změn -> nová teorie adaptace. Moderní doba přináší nadměrnou smyslovou stimulaci, jež zkresluje naše vnímání reality, jelikož narušuje naši schopnost „myslet“. Každý z nás má schopnost přijímat informace, nakládat s nimi, hodnotit a uchovávat je. Duševní zdraví člověka závisí na tom, jak dokážeme předjímat svou bezprostřední, osobní budoucnost na základě informací, které získáváme z okolního prostředí. Potřebujeme více formací a potřebujeme je rychleji. Kdo je informován, je úspěšný. Informace nebyla tržní hodnoty. V této návaznosti vznikají soukromé informační kanceláře (CIVOP = společnost poskytuje informační, vzdělávací a poradenské služby v oblasti ochrany práce. INFOSEC = informační firma orientující se na ochranu informací aj.) Vedle naší reality vznikají i „paralelní světy“ v tzv.: „Kyberprostoru“. Je to interaktivní a virtuálním prostředí. Jedna z hlavních vlastností je anonymita. Dále umožňuje uživatelům komunikovat, sdílet a vyměňovat si informace a nápady, hrát hry, účastnit se diskuzí na sociálních fórech, provádět obchodní transakce, atd. [Lévy, 2000: passim]. Naše společnost se jednoznačně neustále rozvíjí. Od tradiční zemědělské společnosti, přes moderní industriální společnost, k dnešní post-moderní informační společnosti. Jsme civilizací tzv. Tofflerovské „3. vlny“. Svět a každodenní život řídí informace. Kdo vlastní informace, má moc. V globalizační éře ovládají svět média, která využívají svého vlivu v moderním „virtuálním“ světě. [Toffler, 1992: 5n.]. „V padesátých letech řekl Albert Einstein, že máme co do činění se třemi bombami. Ta první, atomová, už byla odpálena, druhá bomba je bomba inforatická; třetí bomba, populační, vybuchne v 21. století. Ted' právě exploduje bomba inforatická. Nové technologie, zejména možnosti vytváření virtuálních světů, radikálně proměňují kulturu, politiku a společnost.“ [Virilio, 2004: 2] „Telekomunikační bomba – nazval Roy Ascott „druhou potopou“, informační. Explzivní a chaotický charakter rozšiřování. Vzrůstá hustota spojení mezi informacemi. Chaotické záplavy informací, toky údajů,

papouškování médií, kalné vody komunikace, propagandy a antipropagandy...“ [Lévy, 2000: 3]

Toto téma bakalářské práce jsem si vybrala právě proto, jak je poznání pro nás důležité a kolik informací denně dostáváme. Ve škole, v práci, skrze televizní vysílání, rozhlasu, tištěných médií a hlavně internetu. Jak si ale můžeme být jisti objektivitou a přesností informací, jež nám jsou zprostředkovány?! Jsou stále informace pouze prostředkem, který nám pomůže při rozhodování? A můžou nám informace nějak uškodit? Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V první kapitole teoretické části jsme se pokusili definovat naši společnost, jak na tom byla v nedávné minulosti a jak je na tom právě teď. V následujících kapitolách se snažíme uchopit pojmy informace a informatizace, také jak informace funguje, jaké má vlastnosti a jaké jsou s ní spojené komplikace. Poslední kapitoly teoretické části se věnují médiím, s čímž souvisí i praktická část. Ta je tvořena kvantitativním výzkumem pomocí dotazníkového šetření. Jsou zde přiblíženy jednotlivé otázky dotazníku a nakonec zodpovězeny výzkumné otázky. Součástí praktické části je pozorování HOAXu, tedy poplašné zprávy a pozorování chování aktérů. Vše je doplněno diskuzí odborníků vztahující se k tomuto tématu.

2 Společnost

Tato kapitola je rozdělená do dvou částí. Podkapitola 90. léta zahrnuje hybné prvky společnosti. Jak se naše společnost vyvíjela a seznamuje s některými autory a jejich teoriemi týkající se společnosti a jejího fungování. Druhá podkapitola pojednává o nedávné minulosti a naší přítomnosti. Opíráme se již o téma informace, ale hlavně naší sociální reality.

2.1 90. léta

Síla, která hýbe lidskými dějinami, je technický pokrok. Lidská společnost se rozvíjela ve třech vlnách. První vlnou byla „zemědělská revoluce“, ve které se utvářely první skutečné civilizace. Poté přišla druhá vlna změn „průmyslová revoluce“. Ta dala vzniknout moderní „masové společnosti“. Jako třetí vlnu označujeme „informační revoluci“. Jako taková není založena na výrobě, ale zejména na znalostech a informacích. Základním rysem třetí vlny je rychlost a její důsledky zasahují do všech složek společnosti, od rodiny přes ekonomiku až po politický systém. Všechny tyto změny vedou k utváření konfliktů. Obrovské změny ve společnosti nikdy nemohou nastat bez konfliktů. Společnost devadesátých let je charakterizována tzv. demasifikací, (= opuštění od masového způsobu života člověka). Přichází nová myšlenka, posílit účast občanů na demokratickém procesu rozhodování, což by mohly umožňovat například nové informační technologie: kabelová televize, internet aj. [Tofflerovi, 2001: 27, 29]. „*Pro války budoucnosti nebude charakteristický důraz na masové armády a jejich zvyšující se ničivou sílu, ale snaha využít intelektuální převahu vyspělých zemí v podobě zpracování informací, zavádění nových technologií atd.*“ [Tofflerovi, 2002: 1]. Nejen Tofflerovi, ale i McLuhan mluví o třech vlnách vývoje lidské společnosti. McLuhan je zvěstovatel 3. vlny. Devadesátá léta označuje jako „pre-budoucnost“. Dobrý příklad síly informace je válka v Perském zálivu, která je právem označována jako „1. informační válka“. A. D. Campen (plukovník a ředitel oddělení pro velení a řízení na americkém ministerstvu obrany): „*Válka v Perském zálivu byla válkou, kde několik dekagramů silikonu v počítači mohlo mít větší dopad než tuna uranu.*“ V závěrečné fázi „Pouštní bouře“ bylo v oblasti, kde probíhala válka, propojeno více než 3000 počítačů s počítači

ve Spojených státech. Generál Alan Campen: *„Informace, pravda a válka.“* [Tofflerovi, 2002: 110n.].

Nastaly společenské změny: zmatek, nestálost, různorodost, nerovnováha, nelineární vztahy a časovost. Podle Prigogina je právě chaos a náhoda, co umožňuje život, jeho organizovanost a řád. *„Živý řád se vyvíjí z chaosu, jenž díky své vlastní povaze produkuje nové procesy vedoucí k samouspořádávání. Teprve tak vzniká systém schopný zpětné vazby a vývoje.“* [Prigogin, 2001: 12]. Flusser vyděluje před-dějiny, dějiny a post-dějiny, kterým odpovídají jednotlivá komunikační média – obraz, lineární text a technický obraz - i různé prožitkové struktury času a prostoru. *„Dešifrace technických obrazů a aparátů za nimi skrytých znamená současně i odhalení iluze, že nám média obecně zprostředkovávají realitu. Jednu scénu je možné zachytit mnohým způsobem, z různého úhlu pohledu a v každém z případů je možné upozornit na odlišné adresáty, aby si tuto nedešifrovanou magii promítali na svět, ve kterém žijí. Skutečný není svět „tam venku“ a není ani „zde uvnitř“ programu přístroje, skutečná je pouze fotografie. Skutečná je informace a symbol nikoliv význam sám o sobě. Svět a program přístroje jsou pouze předpoklady pro výsledný obraz.“* [Flusser, 2013: 30]

2.2 Počátek 20. století a současnost

Pokrok = inovace, kterou Schumpeter označuje jako „tvořivou destrukci“. [Schumpeter, 2004: passim] To znamená, že musíme něco starého zničit, aby přišlo něco lepšího, účinnějšího. Země třetí vlny prodávají informace a inovace, management, kulturu, techniku, software, vzdělání, výcvik, lékařskou péči, finanční servis atd. Přeprava „právě včas“ na základě lepších informací -> úspory v dopravě i uskladnění. Poznatky nahrazují materiál, dopravu, energii i čas. Hlavním zdrojem bohatství a moci jsou znalosti a informace. Znalosti a informace jsou totiž zdroje přenosné, volatilní (nestálé) a v zásadě nevyčerpatelné a díky internetu se šíří rychlostí blesku. Robotizace, satelitce, inteligentní zbraně apod. Čím víc mizí časové vzdálenosti, tím víc se rozpíná obraz prostoru. Live – přímé přenosy = planetární optika, teledohled, který lze vidět především ve věznicích (které dává za příklad i Foucault při popisu panoptikonu jako metafory dohledu v celé společnosti), kde jsou dnes všichni vězni sledováni kamerou a jejich záznam vede do centrální sledovací místnosti. Tomuto modelu vězení dnes

odpovídají i veřejné prostory. Funguje zde i opačný princip, který může být oním Foucaultovým trestem, jak zmiňuje Virilio, že když se zeptáte vězně, který má na pokoji televizi, co na tento „bonus“ říká, řekne vám, že kromě zábavy, kterou televize nabízí, je zde i obraz vnějšího světa, který mu tolik chybí, a vidí, co vše nemůže mít. Vizualizace, virtualizace – nic nenastává, vše probíhá.... Poslední globalizace je globalizace pohledu -> syndrom totálního uskutečnění. Amerikanizace, tekutá Amerika, kinematografie se stala novou energií schopnou vozit váš pohled, dokonce, i když se nehýbete. „*Mluvit je třeba hlavně k očím!*“ [Bonaparte citován in Virilio, 1994: passim] Sociální tele-blížkost -> inovuje pojem sousedství, jednoty času a místa fyzického spolubytí. Trh pohledu. Sociální kontrolu nahrazuje kontrola prostředí, udavačství, špionáž. Optické donašečství, globalizace pohledu jednotného oka. [Virilio, 1994: passim] Existují dvě dimenze, které určují vnímání reálného prostoru, a to „masa“ (látka) a „energie“. Nyní se připojuje do dějin reality dimenze „informace“, která prostřednictvím kontroly prostředí a teledohledu rozdvouje přítomnost věcí a míst. Krach vizuálního, z něhož těží ekonomická a politická dezinformace. Zrychlování reálného času, kdy už neexistuje zde, ale vše je nyní. Informační válka spočívá v použití elektroniky jakožto vládnoucí technologie: elektronika střídá jaderné zbraně. Nové výzvy: rozluštit DNA – informace o životě -> vytvořit něco mimolidského „dokonalá rasa“ - chiméry . Genetická a inforatická bomba – tentýž „zbraňový systém“. „*Kdo všechno ví, nebojí se ničeho!*“ [Goebbels citován in Virilio, 1994: 24]

3 Informatizace

Informatizace společnosti je proces pronikání informační techniky a technologií do společnosti. Informatizace má sociální povahu. Ovlivňuje poznání, výrobu, rozdíly a vztahy mezi lidmi, moc, demokracii, zdraví i právo. *„Informace jako antropologický fenomén, který člověka utváří, formuje a bytostně s ním interaguje.“* Informace není ničím objektivním a věčným, žádné infony (= částice, které jsou nositeli informace) či zákony zachování informace neexistují. To, co existuje, jsme my. My prostřednictvím své mysli pečlivě utkáváme náš svět informací. [Černý, 2015] *„Stejně jako se deformuje člověk, společenská skupina či celé společenství žijící v uzavřených státních hranicích, je-li izolováno od okolního světa, žije-li v informační deprivaci, může stejně tak škodlivě působit i nadbytek informací.“* [Cejpek, 2005: 7]

3.1 Oblasti

Výroba

Mění se organizace a řízení práce, mění se povaha práce a tím i požadavky na kvalifikaci. Ovlivňuje to ne jen psychiku člověka, ale i oblast sociální a demografickou. Produktivita práce nabrala rychlejší tempo a musí se řešit i problém nezaměstnanosti. Klesá zručnost výrobců – kvantita nad kvalitu a vzdalují se od předmětu práce - nová vlna odcizení. [Marx, 1921]

Společnost

Mění se stratifikace (rozvrstvování) společnosti, vznikají nová politická hnutí a odbory. Dnes jsou rozdílní lidé než dříve. Díky informacím by teoreticky měly mizet i rozdíly mezi lidmi ve vzdělanosti. Ovšem záleží na motivaci, vůli a schopnostech jedince. Cítíme oslabení přímé sociální komunikace, navazujeme povrchní styky a přechází to až ve společenskou izolaci, podporu samotářství, anonymita. Škola, práce i společenský život se přesouvají do domácnosti. Člověk je tvor společenský, v tom je jeho přirozenost. Ten samý strach, jaký máme z „virtuálního světa“ probíhal i při vynálezu knihtisku (Gutenberg, 1445), spuštění rozhlasu (1. pravidelné rozhlasové vysílání na světě - stanice KDKA v USA, 1921) či koupí první televize (v roce 1948 byl ve

Spojených státech poprvé zaveden systém kabelové televize), ovšem nakonec se vždy po „vlně nadšení“ lidé vraceli zpět ke svým komunitám (rodině, přátelům, společnosti).
„Je logické, že generace, které prožijí dětství ve stále dokonalejším virtuálním světě, budou chtít v nějaké míře a nějakým způsobem převádět virtuální svět do světa přirozeného.“ [Kolesárová, 2016: 42]

Moc

Informatizace může moc decentralizovat či centralizovat, je nástrojem posílení i potlačení moci, vše se ovšem odvíjí od lidské vůle. Pro některé jsou informace a informatizace „Nástrojem tyranie“ (Orwell) pro jiné „Technika svobody“ (Cejpek).

Demokracie

Čím lepší přístup mají občané k informacím, tím jsou lepší podmínky pro demokracii. Informatizace v podobě nových médií a technologií posilují demokratický způsob vládnutí. Demokracie vyžaduje občana, který je znalý a sebevědomý. Informační technologie lze využít v prospěch člověka, ale také ho zneužít k teroru, k „orwellovskému dohledu“ (Farma zvířat, 1984) nejen nad konáním, ale také myšlením lidí, a tak vytvořit zcela falešnou iluzi svobody.

Zdraví

I v této oblasti hraje informatizace důležitou roli. Diagnostická technika, umělá inteligence, zdravotnická administrace, ale i zdravotní problémy (pohyb, záda, oči, sluch...).

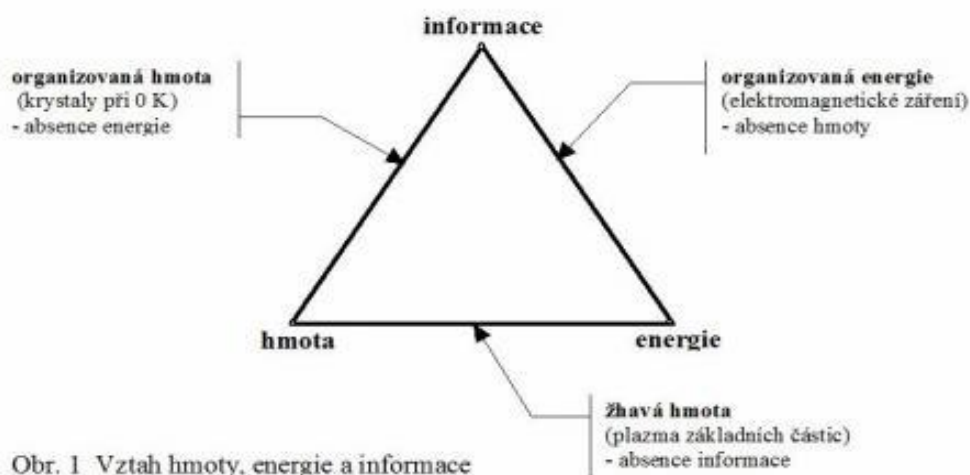
Právo

V demokratické společnosti je nutnost chránit právo občana na soukromí, rovnoprávnost přístupu k veřejně dostupným informačním zdrojům, autorská práva vědeckých i uměleckých děl apod. S tím přichází i nový druh zločinnosti – počítačová kriminalita. Objevuje se čím dál častěji kyberšikana i u mladých lidí a dětí a velkou roli hraje při organizovaném zločinu a u terorismu. [Kolesárová, 2016]

4 Informace

S informacemi jednáme formálně i neformálně, a to již od prenatálního věku až do naší smrti. Informace je široký, velice mnohoznačný pojem, který nemá pouze jeden význam. Nejčastěji se setkáme s tím, že informace je vnější podnět, který nám pomůže v rozhodování. V základu je informace údaj o prostředí, jeho stavu a procesech, které v něm probíhají. Dále jako vědění, které si předáváme ve sděleních. V informatice tvoří informaci kódovaná data (protiklad šumu), která lze vysílat, přijímat, uchovávat a zpracovávat technickými prostředky. Informace snižuje nebo odstraňuje neurčitost systému (např. příjemce informace). [Cejpek, 2005: passim] Data jsou velmi často zaměňována s pojmem informace. Data jsou totiž její podmnožinou. Data jsou např. číselné hodnoty z tabulky, které bez popisu sloupců nejsou plnohodnotnou informací. Data jsou tak vstupní „surovinou“ pro vytvoření plnohodnotné informace. Údaj o stavu objektu, který se vysílá, je Signál. V případě příjmu se může stát informací. Modulace proběhne při přiřazení signálu na konkrétní nosič. Může být rozdíl mezi tím, co bylo vloženo do informačního kanálu a tím, co se přijalo, pak vzniká Šum. Kanál je informační cesta. Ta může být realizována mnoha způsoby. I poštovní holub může být součástí informačního kanálu.

Obr. 1 Grafické zobrazení systému hmota-energie-informace (Beneš)

[Zdroj: Beneš, 2010]

„Vedle strojů, které měnily energii v práci, bylo nutné souběžně vyvíjet i zařízení, která umožňovala kontrolu a řízení těchto strojů, něco co bylo při strojích, tj. přístroje. Smyslem přístrojů bylo a je dávat informaci o stavu sledovaného systému, tj. přeměňovat stav energie na informaci“. [Beneš, 2010: 1]. To umožnilo příchod například teploměru nebo regulátoru otáček aj. Spustil se rozvoj měřicí a regulační techniky a teorie regulace, která je základní součástí kybernetiky. První použitelný telegraf zkonstruoval roku 1837 S. R. B. Morse a roku 1876 vynalezl A. G. Bell telefon. Rychlý rozvoj těchto prostředků volal po rozvoji teorie, která by optimalizovala přenos zpráv. Kdo se o to nejvíce zasloužil, byl Claude Shannon. Poprvé se pokusil definovat pojem "informace". Stanovil způsob měření množství informace – definoval bit, jako jednotku informace. [Beneš, Informace o informaci, 2010: passim]

4.1 Jak informace funguje

Máme omezené schopnosti při zpracovávání informací. Psycholog G. A. Miller z Rockefellerovy univerzity: „existují přesné hranice pro to, kolik informací jsme schopni přijmout, zpracovat a zapamatovat si.“ Teoretici tedy začali testovat „průtokovou kapacitu“ lidského organismu. Člověk je určitý „kanál“, kterým protékají informace. Ty vstupují zvnějšku, pak probíhá zpracování, ven vystupují ve formě jednání založeného na rozhodnutích. „Rychlost a přesnost zpracování informací lze měřit srovnáním vstupu informací s rychlostí a přesností výstupu. Informaci lze technicky definovat a měřit v jednotkách „bity“. Přetěžování vede k selhání výkonu. Bit představuje množství informací potřebných k rozhodnutí mezi dvěma stejně pravděpodobnými alternativami. Počet bitů se zvýší o jeden, když se počet alternativ zdvojnásobí.“ Uchovat informaci na hmotném nosiči jsme mohli s vynálezem písma, dále se rozvinul knihtisk až k uchovávání kódované informace. Základním modelem pro přenos informace je soustava vysílač (kodér) – kanál – přijímač (dekodér). [Dvořáková, 2014: pasim]

Získání informace

Informaci získáme tázáním, nebo technicky - měřením. „Otázka je vlastně výběrovým filtrem, který z nepřeberného množství vnějších podnětů zaměří činnost hledání. Pro

běžnou lidskou praxi to znamená vyslovit otázku a pak hledat možné zdroje informace, o kterých předpokládáme, že tuto informaci mají rodiče, učitel, škola.“ [Cejpek, 2005: 65] Dále také školení, kniha, článek, internet. Efekt má i vlastní či cizí zkušenost. Proces získávání informace je doprovázen určitými problémy, které vyplývají z podmínky kompatibility, včasnosti a relevantnosti. Způsob získání informace může ovlivnit její výsledné vlastnosti.

Přenos informace

Kanál je cesta přenosu informace mezi vysílačem a příjemcem. Vysílač i přijímač, mohou být jak člověk, tak i přístroj. Každý kanál je určen prostředím, ve kterém je vytvářen. Toto prostředí může být přirozené nebo umělé. Signál je energetický stav, kterému je přiřazena nějaká informace. Při přenosu informace reálným kanálem dochází také k rušení přenosu, šumu.

Zpracování informace

Při zpracovávání informace pracujeme vždy nejméně se dvěma zdroji informace, ať aktuálně získávaných z určitého procesu, nebo uložených v určité paměti. Důsledek zpracování informace je zachování, či snížení entropie systému. Zpracování informace vede k novému obsahu informace.

Uchování informace

Tato operace je ze všech nejdůležitější. Podmiňuje sociálně-kulturní paměť. Důležitou roli hraje rodina, ale i škola, knihovna, muzeum a jiné kulturní instituce. V technice jsou to mechanické nosiče informace jako gramofonové desky, děrné štítky a pásky, dále magnetické nosiče jako pásky, disky, bublinkové paměti, až po optické paměťové nosiče (fotografie, filmy, CD, DVD). Vedle toho existují i biologické typy paměti, za které bychom mohli považovat mozek.

Měření informace

Knihy se měří na počet stran, novinář spočítá počet znaků nebo slov v počítači používáme bajty nebo bity. Byte je skupina zpravidla osmi bitů, tím pádem může nabývat 256 různých hodnot a zhruba tak odpovídá jednomu znaku abecedy evropského jazyka.

Využití informace

Konečným cílem všech operací s informacemi je jejich využití. Na základě informace, kterou jsme obdrželi, provedeme nějakou akci. Zasáhneme do systému, pomůžeme k lepší organizaci. Informaci využijeme, pošleme dál. Správné využití informace vede vždy k udržení entropie systému (zabránění rozpadu = eliminace rušivých vlivů = údržba). Využití informace je tedy vykonání nějaké organizované = informované práci.
[Dvořáková, 2014: passim]

5 Informační věda

Vynález počítače provokoval odborníky k prozkoumání tohoto stroje po stránce technické i programové, za účelem jeho zdokonalení. Nemohla je uspokojit prudce se vyvíjející věda o počítačích, velmi blízká oboru, označovaného jako informatika (komputer science, informatics). Tak se zrodil nový vědní obor (1. polovina 20. století) informační věda (information science). „*Jednotlivé vynálezy prostředků nepřímé sociální komunikace se staly mezníky lidské civilizace, které můžeme považovat za období vývoje lidské kultury, charakteristickou zejména vývojem technických prostředků.*“ [Cejpek, 2005: 22] K tomu pak přistoupily masmediální prostředky se svým synchronním vysíláním – film, rozhlas a TV. Globalizace a virtuální realita.

5.1 Kybernetika

Název se vyskytl už 19. století. Pokus sestavit utříděný systém věd a zařadit mezi ně zatím neexistující vědu o řízení lidské společnosti – kybernetiku, se pokusil Adrien-Maria Ampère. Dnes je definována jako věda o sdělování a řízení v živých organismech, strojích a lidské společnosti. Živé organismy a technická zařízení mají společnou vlastnost - potenciální možnost inteligentního chování – dnes se o ní mluví jako o „umělé inteligenci“. Technickým zařízením, které k němu má nejbližší, je počítač. Proto na sebe počítače a jejich vývoj přitáhly velkou pozornost kybernetiky. Ale není to věda o počítačích, jak ji lidé často prezentují. Kybernetika je vlastně souhrn různých oborů. Ty se nevyvíjely shodně a stejným tempem. Příkladem může být informatika. Počítačová věda. [Smetáček, 1993: passim]

5.2 Teorie informace

Zabývá se především vznikem zpráv, jejich informačním přínosem a zákonitostmi jejich přenosu sdělovacími kanály. Informace je jiné označení pro znalosti, či pro záznam těchto znalostí. I v každodenní mluvě mluvíme o „nových a starých znalostech“, o učení jako „nabývání znalostí“, o získávání a hromadění znalostí, a informací, že někdo má

více znalostí, nebo že něčí znalosti jsou kvalitnější, přesnější, obecnější, hlubší. Informace jsou znalosti ukládané a přenášené v rámci poznávání světa. Obojí, znalosti i informace, znamenají snížení nejistoty o okolním světě ve prospěch organizovanosti a systematickosti našich znalostí o něm. [Černý, 2015: passim]

5.2.1 Vlastnosti informace

Informace by měla být: pravdivá, srozumitelná – různé jazyky, různé kódy, šifrování, včasná, relevantní, souvztažná – ne „já o koze, ty o voze“ a etická – platí jen pro mezilidské vztahy.

Pravdivost

Pravda má velmi mnoho přívlasků i vlastností. Při vzniku nepravdivé informace hraje důležitou roli náhoda, kdy je její vznik způsoben omylem, chybou nebo rušením. Vzniká ale i vědomým záměrem, poté se jedná o lež. V obou případech nesplňuje nepravdivá informace definici, takže neudrží organizovanost. Co je vlastně opozitum informace? Intuitivně člověk cítí, že je to právě dezinformace. Vše je výsledkem rozhodnutí, to je důsledkem procesu řízení. Pro princip řízení je důležitý cíl řízení, který je porovnáván se vstupními informacemi a na základě stanovení rozdílu mezi cílem a skutečným stavem je vydán povel, který tento rozdíl odstraňuje. Záporná informace - dezinformace, vede ke kolapsu systému. Člověku byla do vínku dána svobodná volba rozlišit rozdíl mezi dobrem a zlem, můžeme si zvolit svůj cíl podle vlastního svědomí. V případě, když je cílem chaos, narušení systému, tak se informace stane dezinformací. Nepravda je neúmyslnou odchylkou od pravdy na základě omylu či technické závady. Lež je nejčastěji výsledek obranné reakce (ukrytí pravdy). Dezinformace je aktivní zásah pro dosažení negativního cíle, který vede vždy k narušení systému a z morálního hlediska je tak horší než lež.

Srozumitelnost

Dvě možné roviny - jazyková a pojmová. Co je jazyková srozumitelnost, je jasné. Informace napsaná v, pro nás, nesrozumitelném jazyce nám je k ničemu. Pojmová srozumitelnost je důležitější. Když dva myslí totéž, není to totéž. Pro pytláka má oko jiný význam než pro optika.

Včasnost

Vědět včas, kdy jede vlak. Zpoždění informace může narušit celý systém, rozpadne se organizace.

Relevantnost

Jaký vztah má naše získaná informace k řešenému problému (otázce) a když tohoto není dodrženo, tak může dojít k chybným interpretacím a odpovědím na zcela odlišné věci.

Etika

Uplatní se pouze v mezilidské komunikaci. V technice není významná. Etika pro informace by měla zaručit, že informace nebude hrubá vůči příjemci, bude šetřit jeho morální i citovou stránku a nebude mu úmyslně ubližovat. Tato vlastnost se bohužel v mezilidských vztazích často přehlíží a přispívá tak k nárůstu entropie v lidské společnosti jako celku. Společnost se pak posouvá nežádoucím směrem. Příkladem by mohly být reklamní spoty na hraně etiky či směr politických debat.

Úplnost

Tento požadavek je naprosto nezbytný. Důležitou součástí je i jednoznačnost. Neúplná informace, která je nejednoznačná může zapříčinit mnoho problémů. Například neúplné telefonní číslo. Musíme se zaměřit na celý proces, tedy operace získání, přenosu, ukládání, zpracování a využití informace. Do výčtu patří ještě operace, která je v dnešní době neobyčejně aktuální, ale nedá se zařadit do skupiny technických vlastností. Jedná se o obchodování s informací. [Cejpek, 2005: passim]

6 Problémy spojené s informací

Výše jsme si tedy charakterizovaly všechny okolnosti týkající se informace. Co je informace, jak je pro jedince důležitá v každodenním životě, jak nám pomáhá v rozhodování, k lepší organizaci a udržení systému. Je tak obsáhlá, že vznikají vědy, teorie, studijní obory, které se o ni zajímají. Když jsme informovaní, cítíme se užitečnější, sebevědomější, lepší. Ovšem celá tato situace má i svou druhou tvář. Jsme přehlceni informacemi, a ne vždy nám informace, kterou získáme, pomůže. Už jsme na nějaké ty špatné faktory upozorňovali, teď se na ně podíváme trochu blíže. „*Informace, jakkoli jsou iniciovány a vytvářeny člověkem, stávají se natolik autonomní, že jejich působnost ve společnosti i jejich manipulaci s lidmi lze označit jako diktaturu, proti níž je obrana obtížná, ne-li nemožná.*“ [Mleziva, 2004: 1] Celosvětový nárůst počtu informací, ve 20. století zvláště vlivem médií a v posledních desetiletích i vlivem ICT, znamená – vyjádřeno termíny ekonomie – jejich inflaci (proces znehodnocování peněz projevující se poklesem jejich kupní síly, růst cenové hladiny) a v jistém smyslu i jejich devalvaci (snížení zlatého obsahu nebo kurzu, měnové parity peněžní jednotky). [Mleziva, 2016: passim] Karel Čapek: „*Žijeme v nadprodukcii poznatků, které nemůžeme zkonzumovat!*“ Jean Baudrillard mluví o dokonalém zločinu. Zavraždění reality. Autentická realita nevymizela v iluzi, to iluze zanikla v integrální realitě. Tento zločin nemá motiv ani pachatele, tedy nemá ani polehčující okolnosti. Dokonalost je v nevyřešitelnosti. Popisuje vše to, co je spjato se vznikem, fungováním a následky simulací, simulaker (=vyprázdněný obraz, pouhá forma bez obsahu, nápodoba) a promýšlení příčin, fungování a následků reverzibilních procesů, které při snaze zvýšit prosperitu, dobro, účinnost, blahobyt působí takovými způsoby, jež vedou ke snížení prosperity, dobra (vzniku zla), účinnosti, blahobytu. [Baudrillard, 2001: passim]

6.1 Nekvalitní informace

Informace, které nedůvěřujeme, není jen nekvalitní, ona je nebezpečná. Je lepší nezískávat žádnou informaci, než zavádějící. Přitom jsou dějiny lidstva plné příkladů nekvalitních informací, na jejichž základě vznikaly války, rozpadaly se státy, lidé ztráceli zdraví i peníze. Proč jsou informace nekvalitní? Jsou buď zastaralé, nebo

chybné. Obecně platí, že informace, které jsou starší pěti let, již nestojí za to vůbec hledat, neboť byly-li dobré, pak se již nejspíš objevují zmínky o nich v novějších pramenech. Informace bývají chybné ze čtyř důvodů:

I. Jsou zastaralé = to znamená, že další výzkum zjistil poznatky, které dosavadní informaci vyvracejí.

II. Vyjadřují chybný poznatek, který je však všeobecně uznáván jako správný. Bez vlastního výzkumu nezjistíme, že je informace chybná.

III. K chybě došlo při zpracování a komunikaci informace „Říká se, že paní XY...“. Většinou je tato informace z neformálních zdrojů.

IV. Chyba je vytvořena záměrně. Dezinformace – účel je zmást. Předpokladem je oblast špionáže, vojenství či zločinu. Ovšem ve skutečnosti se objevují v obchodu, průmyslu i v televizi apod. [Smetáček, 1993: passim]

Ochrana před nekvalitními informacemi je vždy a pouze ověřování z vícera zdrojů. Hodnota informace odpovídá kvalitě jejího zdroje.

6.2 Dostupnost

S příliš mnoha informacemi, máme problém úkol dořešit. Dříve stát kontroloval, které informace zpřístupní, ale veškerou informační činnost dotoval. Znalost angličtiny je výhodou. Už v devadesátých letech bylo 60 – 70% informací jen v angličtině. V češtině necelé 1%. [Smetáček, 1993: passim]

6.3 Soukromí

Moderní technologie se stále více stávají integrální součástí všedního života a omezují naše soukromí. V tomto kontextu se dokonce někdy hovoří o čipové totalitě. Všude kolem nás existují technologie, které nás sledují - vyhodnocují naše chování.[Smetáček, 1993: passim]

7 Informační etika

Morální problémy manipulace informacemi, svoboda slova, právo na informace apod. Informační etika je oblastí etiky, která se snaží najít odpovědi na otázky, jak se chovat správně v případech, které souvisejí s nakládáním s informacemi. Morálka/etika/mravnost: morálnost = shoda jednání se svědomím či přesvědčením člověka, mravnost = odpovídá obsahovému aspektu, ne shodě se svědomím, etika = hledá odpověď na otázku, jak je správně se chovat. Do informační etiky řadíme především problematiku získávání informací, jejich tvorbu, publikaci a šíření -> šíření pravdivých informací -> zkvalitnění komunikace (mechanismy) -> dává jasná pravidla, jak s informacemi zacházet. Velice důležitá je otázka ochrany osobních údajů (nezneužívat) -> volný přístup k vědeckým a technickým objevům, patenty. Řeší nově vzniklý problém kyberšikan, krádeže identity, nebo právo na to, být zapomenut (= I webové vyhledavače jako Google jsou „správci osobních údajů“, a tedy podléhají směrnici EU o ochraně osobních údajů. Důsledkem je právo požadovat smazání odkazů na webové stránky s citlivými údaji o žadateli.).

Zásady:

- Informace by měly být volně šířeny.
- Šíření informací by nemělo nikomu způsobit škodu či ujmu.
- Nepravdivá informace není informací a neměla by být šířena.
- Tvorba nových informací je žádoucí.
- Každý tvůrce informací za ně nese zodpovědnost.[Černý, 2015]

7.1 Falešná informace

Dezinformace nebo lež jsou záměrně falešnou informací. Propaganda je nejaktivnější uživatel. Lež je spíše obrana, používá se pasivně, ale dezinformace je aktivní. Nezáměrně špatná informace je chyba nebo omyl. Omyl, chyba, dezinformace, to vše vede k narušení organizace systému. Informace má pomoci k vyrovnání těchto problémů.

7.2 Přehlcení

Počet informací náhle vzrostl, což nejprve vyvolalo euforii, vystřídalo ji ale rozčarování z informačního zahlcení. V této situaci jedinec nedokáže porozumět informacím, cítí se zatížen množstvím informací, které musí vstřebat. Je zmatený, neví, jak má informace hledat, nebo jak se k nim dostat. Informační gramotnost je účinná prevence a možnost, jak se s přehlcením vyrovnat. Pomohou nám i dovednosti jako sdílení a komunikace relevantních informací, organizace těchto informací, filtrování a vytváření efektivních dokumentů, ta správná prezentace a neméně důležitá etika. Informační gramotnost je základem kritického myšlení. Schopnost kritického myšlení ale musíme neustále zdokonalovat. [Černý, 2015: passim]

7.3 Ekosystém informace

Generování informací. Zpřístupňování informací. Spamy, odkrytí hesel, zneužití emailů, internetbanka, plagiátorství, nelegální stahování, přetlak informací... Hledání z více zdrojů. Ignorovat zprávy, kde neznáme autora, emailové adresy, které neznáme, nenecháváme nikde aktivní naše hesla...[Černý, 2015: passim]

8 Informační ekologie

O informační ekologii se v současnosti mluví především na internetu. Internet je zahlcen informacemi, i těmi bezcennými. Díky lidské lenosti a absenci automatické filtrace informací vzniká celospolečenská krize. Nemůžeme vyčítat autorům webů, že touží jen a pouze po zisku. Uživatelé totiž rádi konzumují nekvalitní obsahy těchto stránek. Dopad je ale dalekosáhlý. Naše schopnost kritického myšlení slábne, naše paměť je přehlcná bezcennými fakty. *„Jejich (obecně lidí) paměť se stane vetešnictvím, odpadem přeplněným hromadou obrazů vší možné provenience, opotřebovanými symboly ve špatném stavu, nakupenými bez ladu a skladu.“* [Virilio, 2004: 32] Informační ekologie je takovým „novým přístupem způsobu myšlení o ICT“, tím by nám právě mohla pomoci. Musí být zajištěna kvalitní informace na co nejkratší trase, dostupná během několika vteřin. Capurro je první, kdo začal přemýšlet o něčem, jako informační ekologie. Jiří Peterka chtěl, aby se zřídilo informačně-ekologické hnutí, které by filtrovalo škodlivý materiál (pornografii, propagandu atd.), také by se staralo o ochranu osobních údajů. Strategie informační ekologie by tedy měla být dvouúrovňová: člověk a systém. [Capurro, 2016: passim]

8.1 Informační gramotnost

Informačně gramotný jedinec používá informační zdroje při práci, pro řešení úkolů využívá různé techniky a informační nástroje. American Library Association, 1989, Komise pro informační gramotnost: *„K dosažení informační gramotnosti musí být jedinec schopen rozeznat, kdy potřebuje informace, a dále je vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít. Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich další mohli učit. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu.“* [Dvořáková, 2014: 22] Knihovníci ze své praxe poukazují na fakt, že jeden důležitý aspekt je etika. Právo a etika, jež s informacemi souvisí. Řádné citování, dodržovat autorská práva. Informační gramotnost vyjadřuje schopnost práce s informacemi obecně. Potřeba tohoto typu gramotnosti stoupla s rozšířením internetu do lidské každodennosti.

8.2 Informační výchova

Informační gramotnost je cíl, ke kterému nám pomůže proces - informační výchova. Nejedná se o jednorázovou záležitost. Jedná se o kontinuální a dlouhodobou práci, která by se měla objevit ve všech fázích lidského života a na všech vzdělávacích stupních.

8.2.1 Kritické myšlení

Díky kritickému myšlení vyhodnocujeme, analyzujeme a vysvětlujeme podněty a informace o světě kolem nás. Jedná se tedy o tzv. kritické hodnocení informace. Dle toho si vytváříme vlastní názory z vlastních zkušeností, znalostí a intuice. Nepřejímáme názory druhých, kdyby byly sebeplatnější. Ve své podstatě není kritické myšlení závislé na intelektu jedince. Ovšem vyžaduje mnohem náročnější mentální aktivitu než běžný způsob uvažování. Je tak i časově náročnější. Potřebujeme čas na ověření informací, přemýšlíme nad nimi, nad jejich smyslem. Odměnou za přijetí kritického myšlení do svého uvažování je kromě zlepšení učení a úspěchů v životě, také svoboda myšlení. Nikdy neexistuje u řešení problému pouze jedno správné řešení. Jedinec, který používá kritické myšlení, se dokáže orientovat komplexně ve společnosti, dokáže najít ty správné informace, dokáže zhodnotit jejich kvalitu a smysl, ale hlavně je dokáže kvalitně využít pro řešení svých problémů. S výchovou k němu je nutné začít v rodině již v dětství a neustat až do stáří. Kriticky myslící jedinci zlepšují život nejen svůj, ale i život celé společnosti. [Dvořáková, 2014: passim]

9 Média

„Elektrina postupně transformuje všechno, zvláště způsob lidského myšlení, a upevňuje moc nejistoty při hledání absolutního poznání. To je revoluční!“ [McLuhan, 1991: 1]

Pojem média je velice složitý, ale hlavně obsáhlý. Jsou kontexty, které přenášejí psychologické a sociální zkušenosti. Struktura informace utváří vnímání reality. Jedná se o jakési „netělesné bytí“ s člověkem, který „žije“ na internetu a v „globální vesnici“ hledá své neviditelné přátele. *„Jazyk, řeč, gramatika, tisk, knihy, všechny klady civilizované komunikace jsou nyní vystaveny tlaku mnohem primitivnějších forem elektronických médií, primitivnější tím, jak reorganizují vjemový aparát, jak vyhovují spíše pocitům než myšlení. Posun paradigmatu našeho vnímání. V informačním věku bychom si měli vzpomenout na pojem „svět slov a svět mimo slov“ [Korzybský citován in Beneš, 2010: 25]. Média nás ovlivňují fyzicky. Svět už nevnímáme očima přírodního člověka. Odrazem naší zkušenosti jsou dnes různé technologie. Se světem se ztotožňujeme pomocí telegrafu, telefonu, PC, TV apod. Obrovská nadprodukce podnětů dnes frustruje, stresuje, uvádí člověka do situace mentálního ohrožení přinejmenším rozbitím jeho pozornosti.*

9.1 Nová média

Přesně mířené informace. Každou informaci můžeme vyjádřit různými způsoby, jinak ji řekneme různým sociálním skupinám. Různé sociální vlny (agrární, industriální a informační) znamenají jiný přístup. Chtějí vyvolávat v každé skupině jiné „žádoucí“ pocity. Propaganda ve prospěch války i proti válce. RYCHLOST – 1815 v New Orleanse se pozabíjelo na 2000 vojáků, protože k nim ještě nedošla 2 týdny stará zpráva o míru. Naopak, v nedávné minulosti, když Američani přistávali v Somálsku, stáli už na pobřeží novináři. Zpochybnění možnosti nějakého čistého, nepředpojatého, nevinného „já“ (Descartes), které si buduje vztah se světem. Místo toho se nabízí perspektiva neustálého utváření světa a sebe prostřednictvím jazyka a znaků. Mark Deuze k této perspektivě přidává ještě samotnou moc média, v němž se znaky šíří, a naši nemožnost média opustit. Nemáme žádnou schopnost myslet beze znaků. Teprve média umožňují existenci nějakého kódu a určují jeho základní možnosti. [Deuze, 2016: passim]

Postman na různých příkladech ukazuje, že nám zprostředkované informace jsou samoučelné. Zároveň nemají praktický cíl, slouží výhradně k pobavení diváka. Tomu se pak musí přizpůsobit i obsahy, které už z principu nemají být zábavné: zpravodajství, náboženské pořady apod. Je skoro těžké rozeznat hranici mezi „zpravodajstvím“ a „zábavou“. [Postman, 2010: passim] Média jsou interaktivní (protože rozšiřují možnosti interakce mezi čtenářem a textem), síťová (protože jsou vzájemně propojovatelná do multiplexních sítí, pod čímž je většinou myšleno, že jsou připojitelná k internetu) anebo digitální. Nejpřípadnější označení jsou právě digitální média, označení „nová“ je kontroverzní, jelikož je relativní (dnes jsou už nová média zastaralá vedle těch ještě novějších). To, co je spojuje, je technologická rovina, která je založená na digitálním kódování dat. Právě proto nám přijde označení digitální příhodné. Ovšem odborné skupiny se (i když s určitou váhavostí) obrátili ve prospěch označení nová. Ale jedná se už o pouhou setrvačnost. [Macek, 2010: passim]

9.1.1 Kódování

Hlavní charakteristikou nových médií je tedy numerické kódování dat. To má tři konsekvence.

1. Konsekvence

Nestrannost (digitální informace mohou kódovat různé typy objektů nových médií), modulárnost (objekty nových médií mají diskrétní povahu) a reverzibilita (úplná či částečná návratnost).

2. Konsekvence

Binární charakter numerického kódu ovlivňuje zpracování, přenositelnost a uskladnitelnost dat a využívá pouze dva stavy přenosného kanálu či záznamového nosiče (zapnuto/vypnuto).

3. Konsekvence

Nová média jsou síťovatelná. Propojování technologických artefaktů do sítí, kde sdílejí a přenášejí objekty reprezentované v digitálním kódu. Nová média tak umožňují synchronní i asynchronní komunikaci, a to v modelech typických pro starší média

(duplexní model interpersonální komunikace – one-to-one, simplexní model masové komunikace – one-to-many), tak v modelu plně využívajícím komunikační potenciál sítě (model many-to-many). [Macek, 2010: passim]

9.2 Kritické teorie

Studium nových médií se tématicky vztahuje a institucionalizuje k psychologii, politologii, právu a také sociologii. Jmenovitě například Michel Foucault mluví také o vztahu nových médií, komunitách a o individuálních či skupinových identitách, což navazuje na mediálně-vědnou tradici, která se zabývá zkoumáním a teoretizováním vztahů společenstev a médií, jež se týká identit a sociálních skupin. [Foucault, 2000] Virtuální komunity a sociální sítě jsou odkazy i k Bourdieuho teorii jednání (konkrétně k jeho pojetí sociálního a kulturního kapitálu) a koncepci silných a slabých vazeb v souvislosti s tématem tělesnosti a genderu [Bourdieu, 1998], pak ve studiích nových médií významně rezonují feministické teorie (jejichž vliv je jasně čitelný kupříkladu v rozpravě o kyborgovi, která tématu tělesnosti a nových médií dominovala do konce devadesátých let: Manifest kyborgů). [Haraway, 2002: passim]

9.3 McLuhan

Pod pojmem médií McLuhan zahrnuje nejen sdělovací prostředky jako noviny, rozhlas a televizi, ale i písmo, knihtisk a hmotné technické vynálezy jako kolo, zbraně, dopravní spoje, auta atd. Média jsou tedy všechny prostředky, jimiž člověk rozšiřuje dosah své tělesné existence. Tyto vynálezy totiž zpětně působí na člověka obsahem i způsobem svého sdělení. Musíme si tuto skutečnost uvědomit, jinak nad nimi můžeme ztratit kontrolu a z dobrého sluhy se stane špatný pán. Poselstvím, tedy tou nejdůležitější věcí, není to, co médium přenáší, ale ono samo. Obsahem každého média je jiné médium, jako například obsahem písma je řeč. McLuhanova obraznost se projevuje v neobvyklém dělení na chladná a horká média. U chladných médií je nutná větší participace – přirozená řeč, rozhovor, telefon, televize apod. Horká média mají větší účinky na publikum. Představitelem je papír – kniha, tisk, rozhlas, film, přednáška apod. Média nám zprostředkovávají a předávají zkušenost, díky nim máme nové vidění

a vědomí. Řeč jako extenze člověka umožňuje oddělit se od širší skutečnosti - řeč jako extenze vědomí redukuje kolektivní a intuitivní vědomí. Druhá extenze, druhá technologie - písmo. Jedinci si byli rovni před psaným projevem. Extenze = rozšíření, protažení, prodloužení, rozevření, vysunutí. Prožíváme implozi (po 3000 let exploze technologií), zrušili jsme prostor a čas rozprostřením smyslů po celém světě, to je poslední fáze extenze člověka = technologická stimulace vědomí. Dnes dochází téměř současně k akcím a reakcím. Svět se scvrkl – elektricky smrštěný glóbus je „pouhou“ vesnicí. Náš věk je věkem obav. Imploze vynucuje angažovanost a participaci. Odpor vůči vnuceným modelům. Média = extenze člověka. [McLuhan, 1991: passim]

10 Od Gutenberga k internetu

Můžeme si shrnout nejdůležitější momenty technologického rozvoje v oblasti vysílání a přijímání informací. Počátečním rokem je rok 1445, kdy byl vynalezen knihtisk. Je to opravdu přelomová událost v této oblasti. Ne jen tištěné knihy, ale hlavně noviny byly první snahy o informování obyvatelstva o událostech naší společnosti, ale i okolního světa. Zároveň se tyto informace daly uchovávat, citovat a opětovně se k nim vracet. Jako poslední údaj uvádíme rok 2005. Web 2.0, kde uživatel je tvůrcem obsahu (Wikipedia, YouTube, atd.) je už skutečně přelomový moment. Začíná život on-line. V tento okamžik vzniká nový společenský, sociální prostor, kde jedinec existuje, kam zaznamenává své myšlenky, vzpomínky, názory a celý svůj život „sdílí“ se svým nejbližším okolím, ale i vzdáleným světem. Dále dokazujeme, jak se naše realita zrychluje, můžeme si všimnout, že do 90. let na technologický pokrok čekáme třeba deset let, v průběhu 90. let přichází rok po roce. Po roku 2005 do současnosti proběhlo nesčetně vylepšení konečného systému, ovšem je jich tolik, že už je člověk minimálně zaznamenává.

Významné momenty:

- 1445 – vynález knihtisku, Johannes Gutenberg
- 1495 – nejstarší psané noviny na našem území - Noviny leta božieho
- 1550 - zrození objektivu (Gianbattista della Porta)
- 1826 - 1. dochovaná fotografie „heliogravurie“ (Joseph Nicéphore Niépce)
- 1844 - vznik telegrafu, telegram z Washingtonu do Baltimoru (Samuel Morse)
- 1877 - vynález fonografu (Thomas Alva Edison)
- 1895 - promítán 1. film na plátno pro diváky (bratři Lumièreové)
- 1921 - 1. pravidelné rozhlasové vysílání na světě - stanice KDKA v USA
- 1923 - zahájeno 1. pravidelné rozhlasové vysílání v ČSR – Radiojournal
- 1923 - vynalezena snímávací elektronka (Vladimír Kosma Zworykin)
- 1927 - 1. zvukový film - The Jazz Singer společnosti Warner Bros. v USA
- 1935 - 1. plně barevný film - The Vanity Fair televizní vysílání na světě - stanice BBC
- 1937 - 1. přímý televizní přenos, korunovace krále Jiřího VI. ve Velké Británii
- 1954 - zahájeno pravidelné televizní vysílání Československé televize

- 1969 - vzniká předchůdce internetu - Arpanet, propojeny 4 univerzity v USA
- 1972 - 1. případ investigativní žurnalistiky - americká aféra „Watergate“
- 1973 - síť Arpanet pronikla do Evropy
- 1983 - síť Arpanet oddělena od ministerstva obrany USA, rozšíření do komerční sféry
- 1989 - publikován návrh vývoje www (Tim Berners-Lee)
- 1990 - spuštěna 1. webová stránka - <http://info.cern.ch> (Tim Berners-Lee)
- 1991 - představen 1. internetový prohlížeč - WorldWideWeb v CERNU
- 1992 - oficiální připojení ČR do sítě www na ČVUT v Dejvicích
- 1994 - spuštěn 1. webový vyhledávač a katalogový server - Yahoo!
- 2005 - přechod zkušebního digitálního televizního vysílání na řádné
- 2005 - ČR vznik Webu 2.0, uživatel je tvůrcem obsahu - Wikipedia, YouTube, atd.

11 Současné výzkumy

V této části chceme ukázat, jak jsou na tom v současnosti výzkumy, které se týkají tématu naší práce. Dezinformacemi se zabývá náš první nalezený výzkum. Kdy na Masarykově univerzitě analyzovaly tzv. prokremelské weby. Druhý výzkum se zaměřuje na důvěru ve vybrané instituce veřejného života, kde tiskovou zprávu napsal pan Doc. Milan Tuček CSc.

11.1 Dezinformace

Fakulta sociálních studií na Masarykově univerzitě v Brně vydala 13. 6. 2016 tiskovou zprávu o svém výzkumu: „Nová propaganda je nebezpečnější. Využívá nekalé novinářské praktiky.“ Poukazují na velký posun toho, jak lidé dnes vnímají politickou propagandu. Dokazují to na analýzách tzv. prokremelsky orientovaných zpravodajských webů, které působí v České Republice. Z analýzy plyne, že tyto weby odporují žurnalistickým pravidlům a jsou proto ještě více nebezpečné. Bylo prozkoumáno 2660 článků (během března 2016) ze serverů: Sputnik, AC24, Svět kolem nás a Parlamentní listy (kritérium výběru: rámcová čtenost článků). V jednotlivých textech se objevilo téměř 40% svalování viny, 34% fámy, 18% neopodstatněné nálepkování a 8% článků obsahovalo neobjektivní názor autora. A to je přinejmenším neetické, autor článků by měl být vždy objektivní. „*Parlamentní listy jsou vnímány jako přechod mezi seriózními médii a šedou zónou prokremelské manipulace. Podle našich dat jsou ale co do obsahu stejné jako například AC24 a s manipulativními technikami se u nich setkáváme dokonce častěji než třeba u Sputniku. Což je o to vážnější, že čeští politici je vnímají jako standardní prostor pro svoji prezentaci,*“ doplnil politolog Miloš Gregor, druhý vedoucí výzkumu.

11.2 Důvěra v média

Každý půlrok Sociologický ústav CVVM provádí výzkum „Důvěra k vybraným institucím veřejného života“. Našli jsme výsledky za 2. pololetí, tedy září, roku 2016.

Výsledky byly, že největší důvěru ze zkoumaných veřejných institucí má armáda (65%) a policie (60%). Nejméně respondenti důvěřují církvi (22%), tisku a televizi (33-34%). Stejně, jako tomu už bylo v předchozích pololetích, pokračuje propad důvěry v média (tisk, rádio, televize). Během dvou let klesla tato důvěra o 15%. V tomto pololetí bylo poprvé větší podíl těch, kteří nedůvěřují internetu. *„Důvěra, resp. nedůvěra k mediím je podmíněna vzděláním (polovina vysokoškolsky vzdělaných respondentů nedůvěřuje žádnému z uvedených mediatypů, mezi vyučenými jsou to dvě pětiny), deklarovanou životní úrovní (žádnému médiu nedůvěřuje více než polovina z těch, kteří deklarovali špatnou úroveň, dvě pětiny z těch, kteří deklarovali dobrou životní úroveň). Ostatní sociodemografické charakteristiky nevykazují podstatnější vliv.“* [CVVM, 2016: 4]

12 Analýza

V této části budeme pozorovat reakce jedinců na již vytvořenou falešnou zprávu tzv. HOAX. Dále jsme si vytvořili dotazník, kterým chceme zmapovat situaci vysokoškoláků, jak důvěřují zprávám v médiích, jak jsou pro ně důležité a v zásadě, jestli je vyhledávají. Nakonec jsme měli možnost shlédnout diskuzi odborníků na téma dezinformací, přinášíme tedy krátké zamyšlení.

12.1 Pozorování HOAXu

Čím dál častěji se objevuje na internetu nešvár zvaný HOAX, jde o rozesílání poplašných, nebezpečných a zbytečných řetězových zpráv. Denně se s nimi setkáváme. Znepříjemňují nebo ohrožují běžné používání internetu a jsou i v rozporu s Netiketou (internetová etiketa). Nejrozšířenějšími HOAXy jsou například zpoplatnění Facebooku, ztracené plačící dítě s adresou, margaríny a zdravotní riziko apod.

Příklad: Zpoplatnění Facebooku

První výskyt: květen 2010 *„Od 1. 1. 2011 provozovatel Facebooku zvažuje službu zpoplatnit! Odhaduje se cena asi 2 dolary měsíčně, což je necelých 40,-korun měsíčně. Ale... Na celém světě vznikají petice, které se proti tomu bouří. Sdílejte tuto zprávu a upozorněte na ni své okolí.“* [hoax.cz]

12.1.1 Co je to HOAX

Jedná se o anglický pojem[:houks:], který označuje falešnou zprávu, mystifikaci, podvod, výmysl apod. Tvůrce si obsah zprávy převážně celý vymyslí, nebo vynechá či upraví důležitá fakta. Zpráva manipuluje s informacemi a snaží se uživatele přimět hlavně k dalšímu šíření („pošlete to všem“) nebo dokonce k nějakému destruktivnímu zásahu („Smažte - je to virus“).

12.1.2 Druhy HOAXů

Zábavné – Uživatel chce být vtipný. Využívá se pověrčivosti čtenáře nebo se vyhrožuje („Nepřepošleš-li, budeš mít smůlu“). V každém případě, je zde výzva k rozeslání.

Prosby – V tomto případě se HOAX zaměřuje hlavně na city. Hledání ztraceného dítěte, darování krve pro vážně nemocnou osobu, někdy se žádá přímo o peníze. Některé z těchto zpráv původně opravdu rozeslali lidé ve svízelné životní situaci, ale HOAXy často přežívají mnohem déle, než měl autor v úmyslu (např. známý HOAX s žádostí o krev pro Alexandra Gála šířený v prosinci 2004 více než čtyři roky po jeho smrti.). [hoax.cz]

12.1.3 Jak HOAX poznáme

Typický text poplašné zprávy obsahuje většinou tyto body:

- Popis nebezpečí - Nebezpečí je většinou smyšlené. Je stručně a jasně popsáno.
- Ničivé účinky – U virů je to popis poškození disku popř. počítače.
- Důvěryhodné zdroje varují – Snaha o přesvědčení o pravdivosti použití známým důvěryhodným zdrojem. ("IBM a FBI varují" nebo "Microsoft upozorňuje" atd.)
- Výzva k dalšímu rozeslání - Tento bod HOAX VŽDY obsahuje!

Šířením těchto zpráv uživatel porušuje pravidla tzv. netikety (pravidel chování na internetu). V případě, že dostaneme podobnou zprávu, musíme se řídit selským rozumem, ale hlavně kontaktovat odesílatele a zkusit dopátrat zdroj. Jestli odesílatele známe, je to snadnější. Ovšem u neznámého odesílatele si už musíme dávat pozor. Když víme, že zpráva je falešná, je dobré i v tomto případě kontaktovat uživatele a upozornit ho na to, že rozesílá HOAX. V některých případech jde o opravdové volání o pomoc, v tom případě je v pořádku, že takovou zprávu rozesíláme, ale je nutné být si jist, že se nejedná o HOAX. Autoři HOAXu se většinou snaží pouze zabavit, chtějí někoho poškodit, nebo udělat z lidí hlupáky. [hoax.cz] V této části se věnujeme pozorování již existujícího HOAXu. Jelikož je těžké najít právě vzniklý, putující HOAX, využili jsme tedy informací po internetu, které se týkají poměrně nedávné poplašné zprávy, která se objevila na sociální síti Facebook.

Tímto příkladem chceme ukázat různé reakce na HOAX, a dále, jak je hrozně důležité si zprávy ověřovat, vyhledat zdroje a zjistit si okolnosti, než přijmeme informaci za pravdivou a rozešleme ji dál.

12.2 Pozorovaný HOAX

UPRCHLÍCI V KOSTELCI ZNÁSILNILI HOLČIČKY!!!

Tento HOAX se vyskytl v prosinci 2015 na sociální síti Facebook.

„POZOR - V KOSTELCI NAD ORLICÍ JSOU UBYTOVANÍ UPRCHLÍCI, KTERÍ MAJÍ VOLNÝ POHYB. JIŽ ZNÁSILNILI 2 MALÉ HOLČIČKY. TY JSOU NA PSYCHIATRII. TELEVIZE VŠE NATOČILA, ALE NESMÍ TO ODVYSÍLAT. POLICIE ZAKÁZALA VŠEM O TOM MLUVIT. CHTĚJÍ DALŠÍCH 600 UPRCHLÍKŮ UBYTOVAT V KRÁLÍKÁCH. PROSÍM ŠÍŘTE TO MEZI LIDI, NESMÍ SE TO DOPUSTIT!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!“

Zpráva se objevila u běžných uživatelů, ale i ve veřejných skupinách. Uživatel XY (29. 12. 2015) sdílel příspěvek o Kosteckých uprchlících veřejně na svůj blog. Dále, skrze tento blog sdílelo zprávu dalších 436 uživatelů. Facebooková stránka „Chceme zpět Československou republiku“ (4. 1. 2016) přidala veřejně příspěvek na svou „zed“ o Kosteckých uprchlících. Na zprávu reagovalo mnoho dalších uživatelů. Kromě komentářů, kde se spustila velká diskuze převážně plná urážek a rasistických podtextů, dál sdílelo zprávu 107 uživatelů. Pojdme se na tuto situaci podívat trochu v číslech. Podle internetového časopisu facemag.cz (magazín o facebooku) má každý průměrný teenager 300 přátel na Facebooku. Dejme tomu, že příspěvek, který sdílíte, shlédne během určitého období třetina vašich přátel, tedy 100 uživatelů. To znamená, že když 107 uživatelů sdílelo náš HOAX, musí se teď 10 700 uživatelů rozhodnout, jak s touto informací naloží! Část jí bude ignorovat, další část (pro nás ideální stav) si informaci začne vyhledávat, ověřovat si zdroj, doptávat se okolí ti mohou řetězec zastavit, a pak tu máme poslední část uživatelů, kteří tuto zprávu opět sdílí dál, zakládá pobuřující skupiny, píše stížnosti apod. Kdyby tyto tři skupiny byly početně stejné, máme dalších 3566 uživatelů, kteří jsou špatně informováni, jsou oběťmi dezinformace. Už docela velká skupina, která by mohla představovat nebezpečí. Člověk by se měl u každé

informace pozastavit a zamyslet se nad ní. Měl by nám pomoci i náš zdravý „selský“ rozum. [facemag.cz]

Tato zpráva obsahuje všechny podmínky vytvoření takového HOAXu:

1. **Popis nebezpečí:** „*V KOSTELCI NAD ORLICÍ JSOU UBYTOVANÍ UPRCHLÍCI, KTERÍ MAJÍ VOLNÝ POHYB*“ – autor uvádí volný pohyb jako problém, jelikož chce vyvolat iluzi, že imigrant v ulici znamená nebezpečí.

2. **Ničivé účinky:** potencionální nebezpečí ze strany uprchlíků, přistěhovalců, migrantů

3. **Důvěryhodné zdroje:** tato zpráva sice odkaz na zdroj neobsahuje, už ale tento fakt by nás měl upozornit, že tato zpráva nemůže být důvěryhodná. A napadá mě v této souvislosti pouze jedna otázka: Proč by policie něco takového tajila? Kdyby se policie bála, že tím rozpoutá konflikty ve městě, televize by se toho určitě nebála a zprávu by ven vypustila.

4. **Výzva k rozeslání:** „*PROSÍM ŠÍŘTE TO MEZI LIDI, NESMÍ SE TO DOPUSTIT!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!*“

K celé věci se vyjádřila Správa uprchlických zařízení (SUZ).

„Správa uprchlických zařízení MV dementuje poplašnou zprávu o údajném znásilnění dětí klienty z Pobytového střediska Kostelec nad Orlicí. Správa neviduje žádnou takovou událost. V obci Králíky probíhala v roce 2015 jednání s místní samosprávou o možném zřízení rezervního pobytového střediska s kapacitou cca 100 lůžek. Zřízení tohoto zařízení bylo odloženo. Správa uprchlických zařízení MV nezřizuje žádná utajená střediska, jak se občas uvádí v dalších kolujících fámách. Žadatelé o mezinárodní ochranu jsou ubytováni pouze ve stávajících zařízeních. Žadatelé, kteří byli propuštěni po absolvování zdravotních prohlídek a celé vstupní procedury včetně identifikace z přijímacích středisek, mohou požádat o ubytování v soukromí na vlastní náklady mimo pobytová střediska. Správa uprchlických zařízení MV, Lhotecká 559/7 , Praha 12“
[hoax.cz]

Vyjádřila se i policie České Republiky.

„Královéhradečtí policisté a zejména policisté Obvodního oddělení policie Kostelec nad Orlicí považují za nutné ohradit se velmi ostře proti další vlně dezinformací a lživých sdělení šířených cestou sociální sítě k údajnému dění v Kostelci nad Orlicí. (...)Trestní zákoník vymezuje v § 357 skutkovou podstatu trestného činu šíření poplašné zprávy takto: „Kdo úmyslně způsobí nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu, která je nepravdivá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“ Na sociální síti se objevilo i sdělení, že Policie ČR na některé události vyhláší „embargo“ a médiím zakazuje o nich informovat. Opak je však pravdou. Policie ČR proaktivním přístupem pravidelně veřejnost informuje o bezpečnostní situaci ve všech regionech, tedy i v Kostelci nad Orlicí. Informace jsou předávány nejenom cestou médií, ale vedení krajského ředitelství i rychnovské policie je v úzkém kontaktu se zástupci samosprávy města, které v pravidelných intervalech o bezpečnostní situaci ve městě informuje. (...)Policie České republiky – KŘP Královéhradeckého kraje“ [policie.cz] Poplašné zprávě se věnovaly také Novinky.cz., idnes.cz, hradecký deník a všichni varují, že se jedná o lež, HOAX, neboli poplašnou zprávu. Mluví královéhradeckých policistů ve svém komentáři z 6. ledna 2016 pro deník Echo24 uvedla, že „Rychnovští kriminalisté v současné době šetří, kdo a proč tyto lživé informace naplňující znaky šíření poplašné zprávy zveřejňuje a dále šíří.“ Zároveň citovala znění paragrafu 357 trestního zákona, který říká, že za šíření poplašné zprávy hrozí až dvouleté vězení. Dohledat, zda výtržníka dopadli, se mi bohužel nepodařilo, ale to není podstatné. Co ho vedlo k tomu, vytvořit tuto poplašnou zprávu, se bohužel už asi nedozvíme.[novinky.cz, idnes.cz, deník.cz, echo24.cz] Jak už to ale bývá, HOAX se šířil dál. A nezůstal jen na Facebooku. A bohužel ne vždy byl chápán jako poplašná zpráva. Tento HOAX, následně ještě vylepšený o nález mrtvoly v kontejneru, nasbíral stovky sdílení a vysloužil si i policejní vyšetřování. Zmást se nechal i senátor. Na využívání tohoto HOAXu v argumentaci senátora Jaroslava Doubravy (severočeši.cz) upozornil projekt Faktus, věnující se ověřování výroků politiků. Senátor zde poukazuje na špatnou situaci v naší společnosti. Jako argument použil právě náš HOAX, mluví o dvou uprchlících, kteří v Kostelci znásilnili holčičku. Právě lidé, jako pan Doubrava, by měli znát pravidlo ověřování si svých zdrojů. A to ke všemu o tom mluvil dvakrát.

Obr. 2 Senátor Doubrava v Parlamentních listech 17. 1. 2016

Ve srovnání s obdobím před rokem 1989 se často zdůrazňuje, že nyní je nesrovnatelně větší svoboda a každý může říci a napsat cokoli. Co v této souvislosti říci na zprávy, že ve Švédsku si dva roky nikdo netroufl napsat o sexuálním násilí běženců? Nebo na nejnovější blokování facebookových stránek některých názorových skupin?

Nebudte směšný. Copak nevidíte, že u nás je to naprosto stejné? Skutečně si myslíte, že si dnes může každý říci a napsat cokoli? Nevíte o případech, kdy si někdo troufl oponovat svému šéfovi a ‚šel‘? Nevíte o diskriminaci lidí pro politické názory? Ano, dříve šli lidé za své prohřešky do kotelen, k lopatě apod. Neříkám, že to bylo dobře. Dnes ale za takové prohřešky chodí lidé do front před úřady práce, prostě na chodník. Co je horší? Nevíte o tom, že se u nás nesmí evidovat případy trestných činů cikánů, že se nepíše o devastaci jim pronajatých bytů? **Ostatně už i u nás prý došlo ke znásilnění malých dívek imigranty, a dozvěděli jsme se to ze sdělovacích prostředků?** Vám nevadí ‚objektivita‘ informací servírovaných nám našimi sdělovacími prostředky, zejména ČT? Copak se u nás neblokují stránky Facebooku? A tak bych mohl pokračovat dál a dál. Ne, skutečně si nemyslím, že je to u nás jiné.

[Zdroj: faktus.cz]

Obr. 3 Senátor Doubrava v Parlamentních listech 9. 2. 2016

Ale samozřejmě. To je zase nesolidnost sdělovacích prostředků. Já se obávám toho, že je to cílené schovávání těchto případů. **Po internetu přece před nějakým časem chodil případ dvou našich holčiček, které také byly znásilněné.** Dovedete si představit, co takováto zkušenost s takovou malou holkou udělá? Já bych takového hajzla rozstřílel namísto a mohli by mi v tom bránit sebevíc.

[Zdroj: faktus.cz]

Faktus po tomto zjištění psal dopis panu senátoru, aby jej upozornil na to, že vlastně posílá dál poplašnou zprávu, a že tím vlastně ubližuje. Faktus: „*Poprvé jste znásilnění dětí zmínil 17. 1. 2016(...) Podruhé 9. 2. 2016 (...) Protože nechceme, abyste nadále žil s vědomím, že v Česku došlo k tak závažnému zločinu, který nikoho nezajímá, rozhodli jsme se Vám napsat. Už 5. ledna zveřejnili naši kolegové z vládní kampaně Hate Free ověření zprávy, která v tu chvíli kolovala hlavně po sociálních sítích a vyhodnotili ji jako poplašnou. Ke stejnému závěru došla i policie a kriminalisté začali šetřit, kdo a proč tyto lživé informace šíří. Závěrem bychom Vás chtěli požádat, pokud narazíte na další případy, u kterých budete mít pocit, že o nich neinformují média a případně je neřeší policie, rádi je pro Vás ověříme.*“ [faktus.cz]

Reakce senátora Doubravy na sebe nenechala dlouho čekat: „*jak jste sama uvedla citaci, použil jsem výraz „prý“. Tedy nikoli tvrzení, že se tak stalo. Asi máte jiné možnosti zprávy si ověřovat a je tomu dobře. Rád nabídky využiji.*“ [faktus.cz] Pravdou je, že pan Doubrava v prvním vystoupení používá slovo „prý“. V druhém však toto tvrzení nikterak nezpochybňuje. K tomu se sluší dodat, že tento HOAX byl tou dobou již více než měsíc vyvrácen a medializován. Nechceme osočovat pana Doubravu ze záměrného šíření nepravd, ale jeho argumentace je projevem neinformovanosti. Což je pro nás ovšem v jeho postavení velká chyba.

Pobyt pro cizince v azylových domech

Pro úplně doznění celé události, chceme uvést na pravou míru některá fakta. Kostelec je pobytové centru, nejsou zde lidé přistižení při přechodu přes hranice, nejsou zde nelegálně. Legálně jsou ubytováni, žádají o azyl a jsou prověřeni apod. ČR je pro ně cíl, ne pouze přechod. „*V Kostelci nad Orlicí funguje jedno ze dvou Pobytových středisek ministerstva vnitra. Pobytové středisko slouží k ubytování žadatelů, kteří prošli předepsanými vstupními procedurami v Příjímacím středisku (PřS), a to po dobu řízení ve věci jejich žádostí o mezinárodní ochranu. Žadatelé mohou svobodně střediska opouštět nebo využít možnosti pobytu v soukromí. Poskytované služby jsou obdobné jako v PřS. Důraz je kladen na sociální práci doplněnou o volnočasové aktivity. Jsou zde k dispozici dětská centra, výtvarné dílny, knihovny, čajovny, hřiště, sportovní vybavení a klienti se mohou účastnit různých kulturních akcí a výletů. Začátkem roku zde pobývalo 140 klientů, poněkud z Ukrajiny, Sýrie, Etiopie a dalších států.*“ [mvcv.cz]

Vidíme tedy, jak může fungovat svoboda slova. Rychlost šíření těchto zpráv, lákavý nadpis. Články, které vás přesměrují na jiné stránky, které vydělávají na počtu otevření jejich webové stránky. Úžasné místo pro reklamu. Takový potenciál vycítila i uživatelka facebooku, která vlastní kosmetický salón. Simeona Lanta – vizážistka a vlasová stylistka si prostřednictvím sociální sítě Facebook vytvořila skvělou reklamu. 22. 1. 2017 vložila na svou stránku (Facebook) video, které natočila, kde ze své „obyčejné“ kamarádky dělá, díky makeupu a umění vizážistky, krásnou „novou“ dívku. Láká tak své potenciální klientky, aby neváhaly a využily jejich služeb. „Tuctová“ reklama, kterou by většina z nás „přejela myší“ dál. Simeona ovšem pojmenovala video „!!!

ZÍSKEJTE PROMĚNU ZDARMA!!!“ Nabízí vizáž zdarma, ovšem po splnění několika málo podmínek (facebook):

- 1) Sdílet odkaz s videem na svou „zed“ prostřednictvím facebooku, kde si video mohou prohlédnout ostatní přátelé.
- 2) Označit stránku, která patří Simeoně, jako "To se mi líbí".
- 3) Okomentovat video slovy "CHCI PROMĚNU".

Poté, po určité době (konec února), proběhne náhodné slosování jedné výherkyně. Kolik lidí by si reklamy všimlo, kdyby visela na dveřích jejího kosmetického salónu, nebo kdyby si ji mohli přečíst v novinách?! Simeona měla za 1 hodinu 31 sdílení, 25. 1. 2017 měla 447 sdílení a 4. 2. 2017 vidělo video přes 60 000 lidí, vlastnila 861 komentářů „CHCI PROMĚNU“ a neuvěřitelných 972 sdílení. Za 12 dní.

12.3 Kvantitativní výzkum

Byl proveden kvantitativní výzkum v podobě dotazníku. V dotazníku se zaměřujeme na konkrétní druh informace, informace mediální, jelikož jsou součástí lidské každodennosti. Tyto jsou rozděleny do podskupin: televizního vysílání, rozhlasového vysílání, on-line zpravodajství a novinový tisk. Dotazníkem zmapujeme situaci vysokoškoláků, co se týká frekvence využívání konkrétních médií, ale hlavně jejich důvěra v konkrétní médium.

12.3.1.1 *Explikace problému*

Zdánlivá logika úvahy, že lidé nebudou přijímat informace ze zdroje, kterému nedůvěřují, může být zpochybněna. Opravdu znamená frekvence užívání média totéž, co jeho důvěryhodnost? A znamená větší počet diváků televizních zpráv než čtenářů novin větší důvěru lidí v televizní zpravodajství? Další otázkou, která nás bude zajímat, je míra důvěryhodnosti, kterou lidé přisuzují jednotlivým typům médií. Podle výzkumu CVVM v září 2016 věřilo tisku a televizi 33-34% lidí. Stejně, jako tomu už bylo v předchozích pololetích, pokračuje propad důvěry v média (tisk, rádio, televize). Během

dvou let klesla tato důvěra o 15%. V tomto pololetí bylo poprvé větší podíl těch, kteří nedůvěřují internetu. Budeme tedy chtít jednotlivé mediální zdroje srovnat mezi sebou z hlediska jejich důvěryhodnosti. [CVVM, 2016]

12.3.2 Metodika výzkumu

Data byla získána s pomocí on-line internetového dotazníku na portálu vyplnto.cz. Respondenti postupně odpovídali na 3 otázky ke každému konkrétnímu mediálnímu bloku s možnostmi odpovědi na škále 1-5. Respondenti byli před vyplněním dotazníku informováni, že výzkum je anonymní. Média byla rozdělena do čtyř kategorií podle typu šíření zpráv: 1. televize, 2. rozhlas, 3. tisk, 4. on-line zpravodajské portály. U každého typu byly příkladem uvedeny čtyři konkrétní mediální zdroje zpráv. Dále jsme si stanovili naše výzkumné otázky a hypotézy. Pro analýzu jsme využili programu SPSS, díky kterému jsme zkoumali frekvence našich vzniklých proměnných a korelace mezi nimi.

12.3.3 Operacionalizace proměnných

V našem výzkumu se soustředíme primárně na vztah mezi druhem médií, důležitostí a důvěrou v média, jakožto zdroje zpráv.

- Důležitost zpráv definujeme jako subjektivně vnímanou míru důležitosti zpráv posouzenou respondentem.
- Důvěru v média definujeme jako subjektivní míru důvěry v dané médium posouzenou respondentem, vyjádřenou relativním množstvím zpráv v daném médiu, které respondenti považují za důvěryhodné.

12.3.4 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořili VŠ studenti humanitních oborů Univerzity Hradec Králové. Studenti byli osloveni na sociální síti Facebook, kde jsme sdíleli svůj vytvořený on-line

dotazník na stránkách spolužáků z UHK nebo skrze chat a ti měli možnost doporučit do vzorku své známé a přátele, kteří studují s nimi. Vzorek tedy vznikl na základě sebevýběru respondentů. Vzorek proto nelze považovat za reprezentativní. Konečný vzorek populace studentů VŠ byl N=54. Z toho bylo 27 mužů a 27 žen.

12.3.5 Výzkumné otázky

Na základě výše zmíněné explikace problému formulujeme následující výzkumné otázky:

Výzkumná otázka číslo 1

Jak hodnotí populace VŠ studentů mediální zdroje z hlediska frekvence jejich užívání, důležitosti a míry důvěryhodnosti?

Výzkumná otázka číslo 2

Jak se liší míra důvěry ve zprávy z daných typů médií (televize, rádia, noviny, on-line zpravodajské portály)?

Výzkumná otázka číslo 3

Souvisí frekvence užívání média jakožto zdroje důležitých zpráv s mírou důvěry v dané médium?

12.3.6 Dotazníkové otázky

„Jsi studentem vysoké školy UHK?“ První otázka byla vyřazovací. Ve chvíli, kdy jedinec odpověděl, že není studentem UHK, byl dotazník automaticky ukončen. Po otázce na pohlaví, mohl respondent pokračovat ve vyplňování. Sám dotazník je rozdělen do čtyř bloků. Každý jeden blok znázorňuje právě podobu, jak jedinec přijímá mediální informaci (blok a: televize, blok b: rozhlas, blok c: tisk a blok d: on-line). V každém bloku se ptáme na tři stejné otázky:

1. Jak často sledujete/čtete/posloucháte zprávy z daného média?

Jak často respondent vyhledává mediální informace, poukazuje právě na to, jak jsou pro jeho přehled důležité.

2. Do jaké míry považujete toto médium za zdroj důležitých zpráv?

Tuto otázku pokládáme proto, abychom zjistili, zdali respondent sám shledává nějakou souvislost mezi tím, jak často sleduje zprávy z televize/on-line zpravodajství/rozhlasu/tisku a tím, jak jsou pro něj tyto zprávy důležité. Chtěli bychom poukázat na souvislost mezi těmito dvěma aspekty.

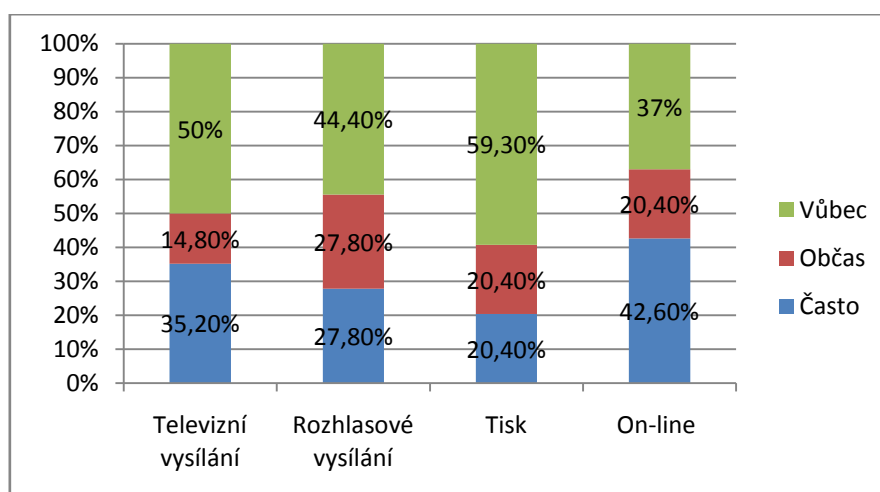
3. Do jaké míry považujete toto médium za zdroj důležitých zpráv?

Je další otázka, která souvisí s tím, jak často respondent sleduje zprávy, a skrz které zařízení. Jestli respondent, dle svého názoru, opravdu důvěřuje těm zdrojům informací, které sleduje nejčastěji.

12.4 Výsledky

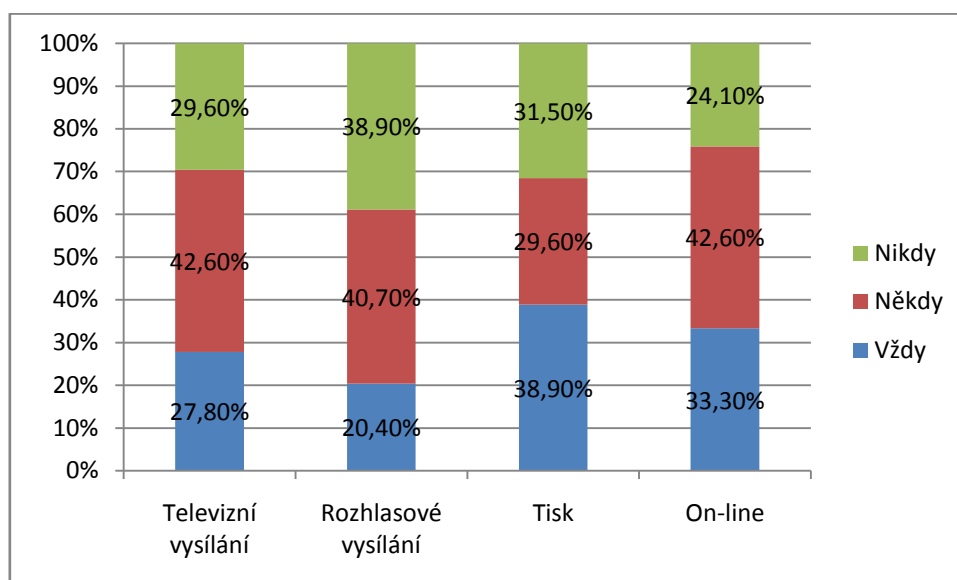
Pro náš výzkum byl vybrán poměrně malý výzkumný vzorek. V tabulkách nám vycházelo více než 20% políček s N hodnotami menšími než 5 (předpokládané četnosti), proto jsme naše vzniklé proměnné transformovaly do nových proměnných, ve kterých byly pouze tři odpovědi. Odpověď 1 – „Často“ a „Vždy“ (po sloučení původních možností 1 a 2) a odpověď 2 – „Občas“ a „Někdy“ (z původní třetí možnosti) a poslední odpověď 3 – „Vůbec“ a „Nikdy“ (po sloučení původních možností 4 a 5). Naší první výzkumnou otázkou bylo, jak budou studenti VŠ hodnotit dané mediální zdroje zpráv z hlediska 1) frekvence jejich užívání, 2) důležitosti a 3) míry důvěryhodnosti, vyjádřené relativním množstvím důvěryhodných zpráv.

Graf 1. Frekvence užívání daného média

Z výsledků výzkumu jednoznačně vyplývá, že nejužívanějším mediálním zdrojem ve srovnání s naším výběrem jsou On-line portály (viz graf. 1). 42,60% našich respondentů odpovědělo, že tyto portály navštěvují pravidelně. V tomto ohledu je na tom nejhůře tisk. 20,40% respondentů čte tisk pravidelně, ale 59,30% respondentů nečte noviny vůbec. Celkově při pohledu na náš graf si hned můžeme všimnout, že naši respondenti spíše nevyužívají mediální zdroje, jako je televize, rozhlas nebo tisk. Vysokoškolský student si tedy ve většině případů otevře on-line portál jako svůj zdroj informací.

Graf 2. Důležitost zpráv daného média

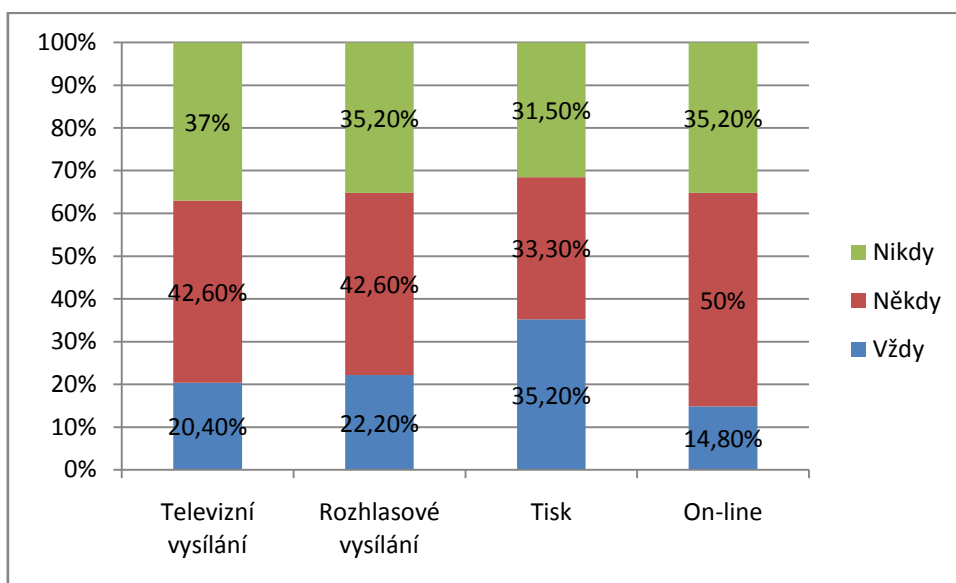

Ovšem jako zdroj s nejdůležitějším obsahem označili respondenti Tisk (viz. Graf 2). 38,90% studentů tvrdí, že v tisku jsou vždy nebo většinou důležité zprávy. Ve využitelnosti jsou ale na posledním místě. Nejhůře je hodnoceno rozhlasové vysílání -

20,40%. Je to dáno pravděpodobně tím, že rozhlas studenti spíše využívají pro své rozptýlení, například hudbou. On-line portály a televizní vysílání je hodnoceno neutrálně. V obou případech odpovědělo 42,60% respondentů, že v daném médiu se někdy objevují důležité zprávy. V tomto případě to bude nejspíše tím, že tisk je všeobecně považován za seriózní zdroj informací.

Graf 3. Důvěra v dané médium

Graf číslo 3 je pro nás nejzajímavější. Naši respondenti „nejvíce“ důvěřují informacím/zprávám z tisku. Ale využívají jej nejméně. On-line portály získaly v důvěře 14,80% respondentů, ale přesná polovina - 50% tvrdí, že zprávy z tohoto média jsou důvěryhodné jen někdy. Podobně na tom je i televizní vysílání a rozhlasové vysílání (42,60%). Při pohledu na graf vidíme, že vysokoškolský student nemá jasný názor v tom, zdali informace, které přijímají z různých médií, jsou pro ně důvěryhodné. Proto si vybírají spíše odpověď „Někdy“. V porovnání pouze odpovědí Vždy a Nikdy se vyjma tisku respondenti přikloní spíše k možnosti „nedůvěřuji“. Třetí výzkumná otázka směřovala k prozkoumání závislosti mezi dvěma charakteristikami mediálních zdrojů. Charakteristikami frekvence užívání daného média a dále charakteristika důvěry v dané médium. Na základě frekvencí v našich otázkách a návaznosti na naše výzkumné otázky jsme vytvořily následující hypotézy:

H1: Jednotlivé typy médií se statisticky významně liší v míře důvěry.

H2: Frekvence užívání daného média koreluje s mírou důvěry v něj.

1. Jednotlivé typy médií se statisticky významně liší v míře důvěry.

H₀: Jednotlivé typy médií se statisticky významně neliší v míře důvěry.

2. Frekvence užívání daného média korelují s mírou důvěry v něj.

H₀: Neexistuje vztah mezi užíváním daného média a mírou důvěry v něj.

Tab. 1 Chi-square Tests

	Asymp. Sig. (2 - sided)	H ₀
Televizní vysílání	,002	Ne
Rozhlasové vysílání	,0106	Ne
Tisk	,057	Ne
On-line zpravodajství	,003	Ne

[Zdroj: vlastní tvorba]

Zamítáme nulovou hypotézu H₀. Mezi dvěma proměnnými: frekvencí užívání daného média a důvěrou v dané médium existuje vztah. Potvrzujeme tedy naši hypotézu H₁ na hadině významnosti $\alpha=0,05$ (5%). Ovšem v našem malém vzorku se toto zjištění nemůže považovat za statisticky významné. Jak již bylo zmíněno na začátku, počet buněk, které obsahovalo méně než 5 očekávaných jednotek, bylo většinou kolem 40%.

12.5 Diskuze

Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, zda spolu souvisí frekvence užívání média a míra jeho důvěryhodnosti jakožto zdroje důležitých zpráv a dále jakým způsobem se respondenti dívají na média z hlediska jejich důvěryhodnosti. Svou roli mohl hrát sebevýběr respondentů k našemu dotazníku, který mohl ovlivnit výsledky výzkumu. Dalším faktorem, který mohl narušit reprezentativnost vzorku je způsob, jakým byl prováděn, tedy on-line forma s využitím internetu. V tomto ohledu se nicméně domníváme, že míra využívání internetu mezi studenty je již tak vysoká, že ji není nutné brát za diskriminační faktor. Pozorování falešné zprávy a následné zmapování pohledů na média (sledovanost, důležitost obsažených zpráv a důvěryhodnost) nás přivedlo k probíhající diskusi.

12.5.1 Rozpravy o boji s dezinformacemi v ČR

23. února 2017 (17:30 – 19:30), IKSŽ FSV UK, Smetanovo nábřeží 6, 110 01 Praha

„Co je dezinformace? Jak ji poznat? Je to vůbec možné spolehlivě určit? A stačí nám k tomu obyčejný selský rozum? Měl by nám v tom pomáhat stát? Jak? Co bude úkolem Centra proti terorismu a hybridním hrozbám na MV ČR a jaké už jsou jeho výstupy? A je možné ho přirovnávat k dřívějšímu ČÚTI?“. Toto byly jen některé z otázek, které se kladly následující sestavě hostů (moderátorka diskuze - Alice N. Tejkalová): Benedikt Vangeli, který je vedoucím Centra proti terorismu a hybridním hrozbám na Ministerstvu vnitra ČR, Jan Jiráček je mediální teoretik, pracuje v Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK & Metropolitní univerzita Praha, Ondřej Kundra, novinář časopisu Respekt, Roman Kučera, garant programového bodu Svoboda projevu, Pirátská strana a Petr Nutil, šéfredaktor webu Manipulátoři.cz. Rozpravy o českých médiích pravidelně pořádá Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Všichni dotazovaní hosté se shodli na jedné důležité věci, a to definici dezinformace, jako šířené informace, která nemá pravdivou hodnotu, ovšem nemusí to být vždy úmyslně. Pan Nutil dokonce dezinformaci rozdělil na fake news (je typ falešného podezření nebo úmyslné šíření dezinformací), hoaxy, propagandu (je nejčastěji systematické vytváření společenského ne/vědomí za účelem ovládnutí pod/vědomí davů pomocí prezentování systematicky uspořádaných nejčastěji falešných idejí, teorií, názorů a doktrín) a „klikbejtové“ rýžování (je záměrně emočně vyhocené zpráva na internetu, která má přivést lidi na konkrétní web, který žije z reklamy př.: „Chlapec vlezl do skříně a neuvěříte, co se mu stalo...“). Pan Vangeli naráží na bezpečnostní aspekt dezinformací – dopad na vnitřní bezpečnost státu. [muni.cz] Jiráček: „Dezinformace je sdělení, které je šířené se záměrem uvést v omyl, nemusí jít o lživé sdělení, ovšem když jedna strana něco zamlčí, protistrana tuto informaci může použít svým směrem, ten záměr posunutí nějakého názoru je dezinformace.“ Za tímto záměrem vznikají i tzv.: dezinformační weby, které chtějí rozdělit společnost, zmást ji, šířit chaos. Tyto weby rády používají označení „Alternativní média“. „Alternativní média a sociálním hnutím vlastní média nabízí v mediálním prostředí možnost jiné (doslova alternativní) varianty zdroje informací. Za cíl si kladou především rozšíření informačního spektra a v jistém smyslu vytvoření „konkurenčního prostředí“ na mediálním poli.“ Kundra: „Je rozdíl mezi dezinformacemi a nepřesnými informacemi. Mainstream média nešíří dezinformace.“

„Mainstreamová média mají ze svého titulu v zásadě oslovovat většinu populace jazykem jednoduchých sdělení, de facto nepolemizovat s jejich začleněním ve společnosti a tím udržovat mocenské status quo. Alternativní média naopak přinášejí marginalizované či marginální úhly pohledu, provokativní a alternativní pohled na aktuální dění a zasazování událostí do jiného kontextu, než jak to činí mainstream.“

[legacy.cz]) Celá diskuze se následně přesunula pouze na nové Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, které projektovalo Ministerstvo vnitra ČR. Osazenstvo se tímto pomyslně rozdělilo na dvě skupiny. Jedna z těchto skupin napadala právě vzniklé centrum, jelikož jim tato akce připomíná cenzuru, útok proti svobodě slova. Druhá skupina se snažila podívat na věc z pohledu národní bezpečnosti. Zamyslet se nad tím, jaké důsledky může dezinformace mít. Kučera: *„Mainstreamová média šíří někdy nepravdivé informace, nebudu je tedy podezřívat, že úmyslně. Boj proti dezinformacím jedině důvěryhodný zdroj, který hned reaguje na události - ne, že udělají prohlášení o věci, která se děje teď, roznáší až zítra ráno v rozhlasu – to se buď ty lidi nikdy nedozvědí, nebo se podívají právě na ta alternativní média, takže ne zavádět instituce, ale posílit důvěryhodnost médií, posílit veřejnoprávní média a jejich nezávislost.“*

Ovšem, jak by se měla důvěryhodnost médií posílit, nám už pan Kučera neodkázal říci. Jiráček: *„Tím, že budeme pronásledovat a identifikovat a odhalovat dezinformace, dáváme společnosti silný nástroj na to říkat, kdo je a kdo není správný – dezinformátoři vítězí, protože my se tím rozeštváváme, boj o tom, kdo bude určovat, co je dezinformace je další nezamýšlený důsledek této akce.“* Kde je tedy hranice mezi omezováním svobody slova, a ve které chvíli je už tedy důležitý zákrok?! A dále, kdo by o takových věcech měl rozhodovat, kdo může mít takovou moc?! Nutil: *„Mediální gramotnost a kritická výchova!! To by měl stát podporovat.“* Mohl by to být i náš závěr. Závěr celé naší práce. Mediální gramotnost. Kritická výchova. Ověřování informací z více zdrojů.

13 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zachycení pojmu informace, poukázat na fakt, jak je pro nás informace důležitá, ale zároveň nebezpečná. Musíme umět pracovat s informacemi, vědět jak fungují, jak je filtrovat, jak nad nimi uvažovat. Trochu více jsme se zajímali o informaci, která je nám zprostředkována skrze média. Připomněli jsme některé teze a teorie v oblasti médií a také jsme zkoumali vztah důvěry v média. V teoretické části jsme definovali pojem informace a řekli si všechny okolnosti, které s informacemi souvisí. Jak informace funguje, jak má vypadat, jak se uchovává a předává. Druhy informací, ale hlavně, jak nám mohou informace škodit. Ve výzkumné části jsme navrhli vlastní dotazník k prozkoumání vztahů mezi frekvencí užívání, důležitostí a důvěryhodností medií, jakožto zdroje zpráv. Tento dotazník nám umožnil srovnat jednotlivé mediální zdroje mezi sebou. Provedli jsme deskriptivní analýzu výsledků našeho výzkumu podle mediálního typu (televize, rozhlas, tištěné deníky a on-line zpravodajské portály) a zjišťovali, zda se budou statisticky významně odlišovat z hlediska důvěryhodnosti. Dále jsme pozorovali reakce institucí, soukromých uživatelů i celých skupin na poplašnou zprávu – HOAX. Zamysleli jsme se nad celým mechanismem a podpořili jej diskuzí s odborníky na téma dezinformace.

Lidé dnes čím dál míň důvěřují zprostředkovaným zprávám, ale přesto je stále v hojném množství konzumují. A dělají to rádi. Aktivně. Každý den. Jediný boj proti dezinformacím, je zdravý rozum, aktivita při vyhledávání zdroje informací a hlavně ověřování si informací. K tomu všemu nám pomůže naše schopnost kritického myšlení, které se stále musíme učit a musíme ho zdokonalovat celý život.

Čas se stále víc zrychluje, vše probíhá právě teď. Naše životy se již nerozdvojují na virtuální a reálný, oba se dějí současně. Naše realita se již přesunula do virtuální reality. Přijdou i jiné věci. Ale myslíme si, že když si člověk zachová zdravý selský rozum a bude si pěstovat kritické myšlení, nikdy se neztratí.

14 Seznam použité literatury

- Baudrillard, Jean. 2001. *Dokonalý zločin*. Olomouc: Periplum.
- Bourdieu, Pierre. 1998. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.
- Beneš, Pavel. 2010. *Informace o informaci...aneb nový pohled na tento svět*. Praha: BEN-Technická literatura.
- Capurro, Rafael. 1978. *Informace: Příspěvek ke vzniku konceptu informace z hlediska etymologie a dějin myšlení*. Paříž: Saur Verlay.
- Cejpek, Jiří. 2005. *Informace, komunikace a prostředí*. Praha: Karolinum.
- Centrum veřejného mínění. 2016. „*Důvěra k vybraným institucím veřejného života – září 2016*“. [online]. Tuček, Milan. Tisková zpráva. [cit. 1. 5. 2017]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/politicke-ostatni/duvera-k-vybranim-institucim-verejneho-zivota-zari-2016>.
- Černý, Michal. 2015. *Informace jako antropologický fenomén: Člověk ve světě informací*. Brno: Flow.
- Čulík, J. 2010. „*Rozdíl mezi mainstreamovými nebo alternativními médii? Podivné.*“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <https://legacy.blisty.cz/art/55798.html>
- Deuze, Mark. 2016. *Media Life – Život v médiích*. Praha: Karolinum.
- Dubský, K. 2016. „*Uprchlíci z Kostelce znásilnili holčičky, šíří se internetem.*“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://hradecky.denik.cz/zlociny-a-soudy/uprchlici-z-kostelce-znasilnili-holcicky-siri-se-internetem-20160106.html>
- Dvořáková, Ivana. 2014. *Informace*. Praha: Academia Economia pro Institut certifikovaného vzdělávání s.r.o.
- Džubák, J. *HOAX. Hoax.cz* [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.hoax.cz/hoax/>

Evropská observatoř žurnalistiky. 2017. „Rozpravy o boji s dezinformacemi v ČR.“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/events/270787283352977/permalink/275657492865956/>

Faktus. 2016. „Po internetu přece před nějakým časem chodil případ dvou našich holčiček, které také byly znásilněné.“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://faktus.info/2016/02/16/530/>

Flusser, Vilém. 2013. *Za filozofii fotografie*. Praha: Fra.

Fojtová, Tereza. 2016. „Nová propaganda je nebezpečnější. Využívá nekalé novinářské praktiky“ [online][cit. 1. 5. 2017] Dostupné z: http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2016/06/TZ_analyza-prokremelskych-webu_fin.pdf.

Foucault, Michael. 2000. *Dohlížet a trestat*. Slavonice: Dauphin.

Haraway, Donna. 2002. *Manifest kyborgů: Věda, technologie a socialistický feminismus ke konci dvacátého století*. In sborník prací Fakulty sociálních studií brněnské univerzity – Sociální studia 7. Ed. Barša, Pavel. Brno: Masarykova Univerzita.

Kolesárová, Karolína. 2016. *Životní styl v informační společnosti*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.

Kotlandová, A. 2017. „Důvěra v média.“ [online]. Dostupné z: <https://www.vyplnto.cz/databaze-dotazniku/duvera-v-media/>

Kučera, T. 2016. „Znásilnili dívky, podřízli chlapa. Autora fám o cizincích hledá policie.“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: http://hradec.idnes.cz/kostelcem-se-siri-famy-o-zlocinech-cizincu-fjo-/hradec-zpravy.aspx?c=A160106_2216260_hradec-zpravy_pos

Krouželová, D. „Od Gutenberga k internetu aneb základní historická data vývoje médií.“ *Media set* [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.mediasetbox.cz/data/_text/000038/od-gutenberga-k-internetu.pdf

Lanta, Simeona. 2016. „!!! ZÍSKEJ PROMĚNU ZDARMA!!!“ [online][cit. 1. 5. 2017]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/svatebniservisbenesov/?fref=ts>

Lévy, Pierre. 2000. *Kyberkultura*. Praha: Karolinum.

- Macek, Jakub. 2010. *Poznámky ke studiím nových médií*. Disertační práce. Brno: Masarykova Univerzita.
- Marx, K., B. Engels. 1921. *Komunistický manifest*. Praha: R. Rejman.
- McLuhan, Marshall. 1991. *Jak rozumět médiím. Extenze člověka*. Praha: Odeon
- Mičánek, Pavel. 2011. *Média a důvěra*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova.
- Ministerstvo vnitra ČR. 2015. „*Pobyt cizince v azylových zařízeních*.“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-pobyt-cizince-v-azylovych-zarizenich.aspx>
- Ministerstvo vnitra ČR. 2017. „*Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám*.“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>
- Mleziva, Emil. 2004. *Diktatura informací – jak s námi informace manipulují*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o.
- Mleziva, Emil. 2000. *Encyklopedie lži, podvádění a klamání s příklady a obrana proti nim*. Praha: Vyšehrad.
- Novinky. 2016. „*Migranti znásilnili holčičky v Kostelci, koluje internetem. Je to lež, vzkazuje policie*.“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/390944-migranti-znasilnili-holcicky-v-kostelci-koluje-internetem-je-to-lez-vzkazuje-policie.html>
- Nutil, P. 2016. „*Od hoaxu vedou dráty..do senátu*.“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://manipulatori.cz/od-hoaxu-vedou-draty-do-senatu/>
- Policie ČR. 2016. „*Na sociálních sítích jsou lži*.“ [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/na-socialnich-sitich-jsou-lzi.aspx>
- Postman, Neil. 2010. *Ubavit se k smrti (Veřejná komunikace ve věku zábavy)*. Praha: Mladá Fronta.
- Prigogine, I., I. Strengersová. 2001. *Řád z chaosu: Nový dialog člověka s přírodou*. Praha: Mladá Fronta.

- Rosenkrancová, M. 2015. „Nejzajímavější Facebook statistiky“ *Objevit.cz* [online][cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: <http://objevit.cz/nejzajimavejsi-facebook-statistiky-t119877>
- Schumpeter, Joseph. 2004. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Smetáček, Vladimír. 1993. *Informace o informacích*. Praha: Grada a.s.
- Toffler, A., H. Tofflerová. 2001. *Nová civilizace: Třetí vlna a její důsledky*. Praha: Dokořán.
- Toffler, Alvin. 1992. *Šok z budoucnosti*. Praha: Práce.
- Toffler, A., H. Tofflerová. 2002. *Válka a antiválka: Jak porozumět dnešnímu globálnímu chaosu*. Praha: ARGO.
- Virilio, Paul. 2004. *Informatická bomba*. Červený Kostelec: Pavel Mervart
- Zikmunda, O. 2008. „Postavení médií v procesu kontraveřejné komunikace. Deskriptivní analýza charakteristických vlastností médií a srovnání jejich vlivu na podobu komunikace ve veřejné sféře.“ *Bakalářská práce* [online]. Brno: FSS MU. [cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/144320/fss_b/Ondrej_Zikmunda_144320_-_bakalarska_prace.txt

15 Přílohy

- 1) Ukázka dotazníku

povinná otázka

1. Jsem studentem vysoké školy:

- Ano Ne

povinná otázka

2. Pohlaví:

- Muž Žena

povinná otázka

3. BLOK A: TELEVIZE - Jak často sledujete zprávy z televizního vysílání (př.: Nova, ČT1, ČT24, Prima...)?

- Alespoň jednou denně Skoro každý den (4-6 dny v týdnu) Několikrát za měsíc (1-3 dny v týdnu) Málokdy (čtyřikrát za měsíc a méně) Nikdy

povinná otázka

4. Do jaké míry považujete toto médium za zdroj důležitých zpráv?

- Úplně – naprostá většina zpráv v tomto médiu je důležitá. Hodně – většina zpráv v tomto médiu je důležitá. Částečně – část zpráv v tomto médiu je důležitá. Málo – většina zpráv v tomto médiu není důležitá. Vůbec – zprávy v tomto médiu nejsou důležité.

povinná otázka

5. Do jaké míry důvěřujete zprávám z tohoto média?

- Úplně – naprosté většině zpráv z tohoto média důvěřuji. Hodně – většině zpráv z tohoto média důvěřuji. Částečně – části zpráv z tohoto média důvěřuji. Málo – většině zpráv z tohoto média nedůvěřuji. Vůbec – zprávám z tohoto média nedůvěřuji.

povinná otázka

6. BLOK B: ROZHLAS - Jak často posloucháte zprávy z rozhlasu (Př.: ČRo1-Radiožurnál, Evropa2, Rádio Impuls...)?

- Alespoň jednou denně Skoro každý den (4-6 dny v týdnu) Několikrát za měsíc (1-3 dny v týdnu) Málokdy (čtyřikrát za měsíc a méně) Nikdy

povinná otázka

7. Do jaké míry považujete toto médium za zdroj důležitých zpráv?

- Úplně – naprostá většina zpráv v tomto médiu je důležitá. Hodně – většina zpráv v tomto médiu je důležitá. Částečně – část zpráv v tomto médiu je důležitá. Málo – většina zpráv v tomto médiu není důležitá. Vůbec – zprávy v tomto médiu nejsou důležité.

povinná otázka

8. Do jaké míry důvěřujete zprávám z tohoto média?

- Úplně – naprosté většině zpráv z tohoto média důvěřuji. Hodně – většině zpráv z tohoto média důvěřuji. Částečně – části zpráv z tohoto média důvěřuji. Málo – většině zpráv z tohoto média nedůvěřuji. Vůbec – zprávám z tohoto média nedůvěřuji.

povinná otázka

9. BLOK C: TISK - Jak často čtete zprávy z novinového tisku (Př.: Blesk, Hospodářské noviny, Právo, MF Dnes...)?

- Alespoň jednou denně Skoro každý den (4-6 dny v týdnu) Několikrát za měsíc (1-3 dny v týdnu) Málokdy (čtyřikrát za měsíc a méně) Nikdy

povinná otázka

10. Do jaké míry považujete toto médium za zdroj důležitých zpráv?

- Úplně – naprostá většina zpráv v tomto médiu je důležitá. Hodně – většina zpráv v tomto médiu je důležitá. Částečně – část zpráv v tomto médiu je důležitá.

- Málo – většina zpráv v tomto médiu není důležitá. Vůbec – zprávy v tomto médiu nejsou důležité.

povinná otázka

11. Do jaké míry důvěřujete zprávám z tohoto média?

- Úplně – naprosté většině zpráv z tohoto média důvěřuji. Hodně – většině zpráv z tohoto média důvěřuji. Částečně – části zpráv z tohoto média důvěřuji. Málo – většině zpráv z tohoto média nedůvěřuji. Vůbec – zprávám z tohoto média nedůvěřuji.

povinná otázka

12. BLOK D: ON-LINE - Jak často čtete zprávy z on-line zpravodajství (Př.: Aktualne.cz, IDnes.cz, Tn.cz...)?

- Alespoň jednou denně Skoro každý den (4-6 dny v týdnu) Několikrát za měsíc (1-3 dny v týdnu) Málokdy (čtyřikrát za měsíc a méně) Nikdy

povinná otázka

13. Do jaké míry považujete toto médium za zdroj důležitých zpráv?

- Úplně – naprostá většina zpráv v tomto médiu je důležitá. Hodně – většina zpráv v tomto médiu je důležitá. Částečně – část zpráv v tomto médiu je důležitá. Málo – většina zpráv v tomto médiu není důležitá. Vůbec – zprávy v tomto médiu nejsou důležité.

povinná otázka

14. Do jaké míry důvěřujete zprávám z tohoto média?

- Úplně – naprosté většině zpráv z tohoto média důvěřuji. Hodně – většině zpráv z tohoto média důvěřuji. Částečně – části zpráv z tohoto média důvěřuji. Málo – většině zpráv z tohoto média nedůvěřuji. Vůbec – zprávám z tohoto média nedůvěřuji.